

JAK

Jord

Arbejde

Kapital

Bladet

Hvilket slags samfund ønsker vi?

For at få virkelige ændringer, der ikke bare er håbløse lapper og knopskydninger på nuværende systemer.

Eloneh Klit Malm Side 10

Den stigende ulighed drives frem af pengesystemet

Den stigende ulighed fortsætter med at være et af tidens største økonomiske udfordringer.

Tune Revsgaard Nielsen Side 8

Rapport om den islandske økonomi

Uffe Madsen Side 4

Fra markedsøkonomi til symbiotisk økonomi

Martin Büchert Beck Side 17

JAK *Bladet*

Medlemsblad for JAK Danmark

Det er JAK Danmarks formål gennem oplysning at rejse en bevægelse for gennemførelse af folkets menneskelige og økonomiske frigørelse – samt arbejde for oprettelse af praktiske funktioner til gennemførelse af dette formål.

Landsforeningens adresse er:

Herningvej 37, 8600 Silkeborg
Tlf. 24 98 86 81
www.jakdanmark.dk
E-mail: landsforeningen@jak.dk
Kontortid:
Mandag, tirsdag og onsdag kl. 10.00 – 13.00
Torsdag kl. 14.00 – 17.30

Ansvarshavende redaktør:

Lis Poulsen

Redaktionsudvalg:

Lis Poulsen. Tlf. 24 98 86 81
E-mail: jak-bladet@jak.dk
Uffe Madsen. Tlf. 40 36 31 75
E-mail: UffeMadsen@mail.tele.dk
Niels Erik Bach Boesen. Tlf. 20 23 63 47
E-mail: neb@bachboesen.dk
Martha Petersen. Tlf. 86 81 16 11
E-mail: mmp@folkesparekassen.dk
Eloneh Klit Malm, Tlf. 20 58 50 24
E-mail: klitmalm@yahoo.dk

Henvendelse til Landsforeningens ledelse:

Eloneh Gaia Klit Malm, formand
Valmuevej 4, 8362 Hinnerup
Tlf. 20 58 50 24
E-mail: klitmalm@yahoo.dk

Chresten Heesgård Ibsen
Hvedbjergvej 92, 8220 Brabrand
Tlf. 31 65 01 89
E-mail: chib@chib.dk

Kurt Poulsen
Husumvej 5, 8600 Silkeborg
Tlf. 22 38 16 35
E-mail: kurtpoulsen47@gmail.com

Lasse Fonager Hansen
Markskellet 53, 8340 Malling
Tlf. 27 21 78 53
E-mail: lafonager@gmail.com

Suppleanter:
Marianne Laursen, Constantiavej 15, 8586
Ørum Djurs
Jens Thordal-Christensen, Vestergade 12, 8444
Balle

Udpeget af pengeinstitutterne:
Bo Nielsen, JAK Andelskassen Østervraa

641 648

Tryksag

I N D H O L D

- 3 Fællesskaber der åbner sig mod hinanden
Af Eloneh Gaia Klit Malm, formand i JAK Danmark
- 4 Rapport om den islandske økonomi
Af Uffe Madsen
- 8 Den stigende ulighed drives frem
af pengesystemet
Af Tune Revsgaard Nielsen
- 10 Hvilket slags samfund ønsker vi?
Af Eloneh Klit Malm
- 11 Sommerhøjskole for samfundsnybyggere
Af Karen Lumholt
- 12 DJURS - et komplementært betalingsmiddel
Af Doris Elisabeth Fischer
- 13 Kampen for fair bidragssatser
Af Chresten Heesgård Ibsen
- 14 Debat: Det rentefrie samfund
Af Sune Vadsholt Lyster
- 16 Debat: Renter - en ganske unaturlig ting
Af Chresten Heesgård Ibsen
- 17 Fra markedsøkonomi til symbiotisk økonomi
Af Martin Büchert Beck
- 20 JAK Danmark på Christiansborg
Af Chresten Heesgård Ibsen
- 21 JAK Danmark: Bestyrelsens beretning for 2015
- 23 JAK Danmark: Regnskab for 2015
- 24 JAK Danmark: Referat fra generalforsamlingen
- 25 Garantinformation. Folkesparekassen

Forside foto:
Rabarber forårsskud

Nr. 3 udkommer juli 2016
Deadline 15. maj 2016.

Eftertryk velkommen
ved kildeangivelse.
Indholdet i de enkelte artikler
udtrykker ikke nødvendigvis
Landsforeningen JAKs holdning.
Henvendelse ang. medlemskab,
abonnement, artikler og annoncer:

JAK Bladet
Redaktør
Lis Poulsen, Husumvej 5,
8600 Silkeborg
Tlf. 24 98 86 81
E-mail: jak-bladet@jak.dk

Fællesskaber der åbner sig mod hinanden

Af Eloneh Gaia Klit Malm, formand i JAK Danmark

Det kan nogle gange se ud, som om vores bestræbelser på at gøre verden til et bedre sted at være slet ikke har båret frugt – at der tværtimod har været tilbagegang. Men er man opmærksom og ser godt efter, kan man muligvis ane, at det der har ændret sig siden de gode gamle dage, hvor mange kæmpede for samme sag og foreninger havde vind i sejlene er, at vi nu går fra sammentømrede og lukkede fællesskaber med egne særinteresser til fællesskaber, der åbner sig for hinanden.

Det ser ud som om, at der opstår mange del- og fællesmængder mellem interessegrupper, som tilsammen kan flytte langt mere end et lukket fællesskab og langt lettere kan brede sig som ringe i vandet. Her deler man i tillid til, at det der bliver delt kommer alle til gavn.

Som forening og menneske, der har været vant til at have yndlingskæpheste, må man igennem en tilpasningsperiode for at lære at se sammenhænge, fællesinteresser og være åbne for andres versioner af sandheden. Vi skal lære at navigere i noget, som ikke længere kun ligger indenfor de rammer, vi er vant til, og vi skal samtidig være meget fokuserede på, at have fødderne godt plantet i vores eget værdifundament og selvværd som forening.

Selvom en forening er bevidst og har et ønske om, at noget skal være anderledes i samfundet, er det alligevel nemt at falde i grøften med, at "Vores forening er noget særligt", "De andre forstår os ikke" og "Vi skal have de andre omvendt".

Så er det bare lige, at "De andre" eksisterer ikke – vi er alle en del af vores fælles samfund, så hvis man ønsker, at noget skal gøres anderledes, må man fortælle, vise og handle på en måde, så det er forståeligt for alle, og at alle kan se både fordelene og meningen med disse ændringer. **Sunde og fornuftige løsninger er sjældent svære at forstå.**

I JAK Danmark er der stadig mange ting vi skal lære, også her er tiden moden til, at vi arbejder meget mere sammen med andre foreninger, organisationer og mennesker, der har fundet mulige veje til at skabe et bæredygtigt samfund. På bagkant af det netop afholdte årsmøde må jeg sige, at jeg er fortrøstningsfuld og i hjertet glad for alle de gode mennesker, der mødte op her og ønsker at være en del af et fællesskab, der åbner sig mod andre fællesskaber.

JAK Danmarks bestyrelse. Valgt på generalforsamlingen den 2. april 2016. Se referat på side 24.

Eloneh Gaia Klit Malm

Kurt Poulsen

Chresten Heesgaard Ibsen

Lasse Fonager Hansen

Jens Thordal-Christensen

Marianne Laursen

FØLG JAK DANMARK PÅ:

Facebook: jakdanmark

Twitter: @jakdanmark

web: www.jakdanmark.dk

JAKs nyhedsbrev

Rapport om den islandske økonomi

Af Uffe Madsen

”Skabelsen af penge er for vigtig til at blive overladt til bankfolk alene.”

Indledning

I sidste udgave af JAK Bladet blev der bragt et koncentrat af den del af rapporten, som omhandler årsager til krisens opstående og omfang på Island.

Konklusion på årsagen til krisens omfang er, at pengemængden på Island voksede uhæmmet i perioden fra 2000 – 2008, og fik derigennem en ødelæggende størrelse i forhold til den islandske økonomi. Denne vækst var mulig gennem den herskende bankform, der på samme måde er gældende i hele den vestlige verden, og som betegnes ”Fractional Reserve Banking”. Det betyder, at udstedelsen af samfundets penge stort set er lagt i hænderne på de private banker.

I denne artikel fortsættes med omtale af den del af rapporten, som peger på ændringer i det økonomiske system, der kan medvirke til at undgå tilsvarende finansielle kriser fremover.

Løsningsmodellen

For at opnå den ønskede finansielle stabilitet foreslår rapporten en radikal ændring af den finansielle struktur og slår samtidig fast, at skabelsen af penge er for vigtig til at blive overladt til bankfolk alene. Problemløsningen består dels i en opdeling af bankerne i transaktionsbanker og investeringsbanker, og dels en 100 % Reserve Banking model (Full Reserve Banking), hvor centralbanken overtager enhver form for pengeskabelse – fysiske penge såvel som elektroniske penge.

Opdeling af bankerne

Den finansielle stabilitet kan kun opretholdes, såfremt betalingssystemerne er intakte, og kunderne har adgang til at disponere over deres penge. Derfor foreslår rapporten, at de islandske banker deles op i 2 grupper:

Den islandske økonomi blev om nogen ramt af den økonomiske krise i 2008. Hovedårsagen hertil var, at den finansielle sektor fyldte unormalt meget på Island set i forhold til andre lande.

Den islandske regering og Altinget har siden haft stor fokus på banksystemet, dels for at analysere, hvad der gik galt, og dels for at forhindre en gentagelse.

I marts 2015 udkom rapporten ”Monetary Reform – A Better Monetary System for Iceland”, som indeholder en analyse af det nuværende islandske penge- og banksystem samt et forslag til en reform af systemet.

Den 30. september blev der på Christiansborg afholdt en høring, hvor rapportens forfatter Frosti Sigurjónsson, medlem af det Islandske parlament og formand for udvalget for økonomi og handel, fortalte om rapporten og dens konklusioner.

Da såvel analyse som forslag til en reform er universel for pengesystemet i den vestlige verden, og derfor er særdeles interessant for os alle, bringes her nogle hovedpunkter fra rapporten.

- **Transaktionsbanker**, hvor kunderne placerer deres transaktionspenge også kaldet anfordringspenge, der anvendes til de løbende betalinger. Disse banker yder også udlån til såvel private som erhvervskunder. Ethvert indestående i transaktionsbankerne er dækket gennem indskydergaranti, der kan være sikret gennem staten eller gennem solidarisk hæftelse bankerne imellem. Der må således ikke være tvivl om sikkerheden for anfordringspengene eller hvorvidt der til enhver tid kan disponeres over dem. Man taler også om at adskille sunde penge fra kasinopenge med denne opdeling.

- **Investeringsbanker**, hvor penge, der ikke skal anvendes til de løbende transaktioner, bliver placeret. Fra private og erhvervskunder er der tale om indlån på opsigelse og f.eks. pensionsopsparinger, men også pensions-selskaber og fonde har behov for at placere midler over en længere periode. Disse midler placeres i værdipapirer som aktier og obligationer, og giver størst muligt afkast.

Indestående i investeringsbanker skal ifølge rapporten ikke være sikret. Det betyder, at indskyderne i større omfang vil undersøge den enkelte banks soliditet inden der placeres penge på konto i banken. En usolid bank kan dermed ikke under dække af indskydergaranti, tiltrække indskudsmidler uden risiko for kunderne.

Full Reserve Banking

Modsætningen til det nuværende banksystem – benævnt Fractional Reserve Banking – er Full Reserve Banking, der betyder, at bankerne til enhver tid skal have fuld dækning for deres udlån. Der må ikke lånes penge ud, uden at de

pågældende penge ligger i bankens kasse eller er indestående på konto i centralbanken. Der skal således være fuld dækning for alle udlån.

Tankerne om Full Reserve er ikke nye. De har deres oprindelse allerede i 1920'erne og fik speciel stor opmærksomhed under depressionen. Modellen har efterfølgende været anbefalet af kendte økonomer, og blev aktuel igen i 2008, hvor finanskrisen satte spørgsmålstegn ved bank-systemet. Den islandske rapport tager også Full Reserve Banking ind som en central del af en rekonstruktion af det finansielle system.

Som omtalt tidligere, kan pengeskabelse ikke styres effektivt af centralbankerne i det nuværende system. Kommercielle banker, der sigter mod at maksimere deres profit, kan udvide pengemængden hurtigere, end det er forsvarligt med den økonomiske vækst. I Island udvidede

bankerne pengemængden mange gange hurtigere end nødvendigt for økonomien, hvilket skabte inflation, hyperinflation og aktivbobler.

I Full Reserve systemet, vil kun centralbanken være ansvarlig for at oprette og administrere pengemængden. Dens afgørelser om øgning af pengemængden vil tage hensyn til en række parametre, herunder økonomisk vækst, inflationsmål, og priserne på finansielle aktiver. En uafhængig centralbank vil ikke have motiver til at skabe et overskud eller mangel på penge. Selv om centralbanken skaber for stor eller for lille en pengemængde fra tid til anden på grund af fejlskøn eller hurtigt skiftende økonomiske forhold, vil omfanget af sådanne fejl næppe være i nærheden af den størrelse, som opleves i det nuværende system.

Ændring af pengemængden

I overensstemmelse med de demokratiske principper og gældende praksis, vil parlamentet gennem regeringen bestemme de overordnede mål og opgaver af pengepolitikken.

Et af centralbankens nedsat uafhængigt udvalg, skal være ansvarlig for størrelsen af pengemængden. De vil sigte mod at øge pengemængden i takt med den økonomiske vækst, men uden at overskride inflationsmålet (eksempelvis 2,5 % om året). Antages en indledende pengemængde ISK 486 mia., BNP-vækst på 2 % og en inflation på 2 %, kræver det en årlig stigning i pengemængden på omkring ISK 20 mia.

Hver måned mødes udvalget for at træffe beslutning om forhøjelse, reduktion eller uændret niveau af penge i økonomien. Når mængden af nye penge er blevet besluttet, vil udvalget tillade udstedelse af pengene, som kan pumpes ud i økonomien i henhold til den siddende regerings planer, som er godkendt af parlamentet. Der er flere muligheder for at øge pengemængden:

- **Nye penge bruges til at øge de offentlige udgifter**

Ved at bruge de nyoprettede penge til at øge de offentlige udgifter, kan regeringen øge levering eller kvaliteten af offentlige ydelser som uddannelse, sundhedspleje eller offentlig transport, uden at øge skattetrykket eller mængden af låntagning i den offentlige sektor. Anvendelsen af nye penge til offentlige udgifter vil være tilbøjelige til at øge den økonomiske vækst.

- **Nye penge bruges til at sænke skatterne**

Som alternativ til at øge udgifterne, kan regeringen mindske skattetrykket ved hjælp af de nye penge ved at reducere skatteindtægter.

Den del af de ekstra penge, som skatteyderne vælger at anvende til forbrug eller investeringer, vil have tendens til at øge den økonomiske vækst.

- **Nye penge bruges til at reducere den offentlige gæld**

Nye penge kan anvendes til at reducere den offentlige gæld, og dermed mindske fremtidige rentebetalinger af den offentlige gæld. Det giver mulighed for at sænke skatterne eller bruge flere penge på offentlige ydelser i fremtiden.

Hovedparten af de nye penge, som anvendes til at reducere den offentlige gæld, vil være tilbøjelig til at fortsætte cirkulationen inden for de finansielle markeder, og får derfor ikke direkte indflydelse på væksten i realøkonomien.

- **Nye penge bruges til "borgernes bonus"**

Nye penge kan fordeles som udbetaling til alle borgere, eller alle voksne.

I modsætning til at sænke skatterne med nye penge, kan en "borger bonus" nå dem, der ikke i øjeblikket betaler skat som følge af lav indkomst. I lighed med en skattenedsættelse, kan borgerne bruge udbetalingen til at øge forbruget, til at gemme pengene til senere forbrug, eller til at betale gæld.

Effekten på vækst afhænger af, hvordan borgerne vælger at bruge pengene.

- **Nye penge bruges til at øge udlånet til virksomheder**

Såfremt det er ønskeligt, kan centralbankens udvalg beslutte at skabe penge, der udlånes til banker specielt med henblik på videre udlån til virksomheder. Pengene kan lånes ud til bankerne med kravet om, at de kun kan anvendes som udlån til virksomheder uden for den finansielle sektor. Dette sikrer et sundt niveau af kreditmuligheder for virksomhederne.

Centralbanken vil ikke yde lån direkte til virksomheder, og ej heller vælge de enkelte virksomheder, der skal modtage lån.

Fjernelse af penge fra omløb

En voksende økonomi vil som regel have brug for en voksende pengemængde. I normale tider, vil centralbanken foretage løbende justering af pengemængden, når økonomien har brug for stimulans. Ved ekstreme økonomiske omstændigheder, hvor økonomien er på vej til at blive overophedet, kan centralbanken beslutte at reducere pengemængden. I dette tilfælde er der forskellige måder at fjerne penge fra cirkulation.

For at fjerne penge fra den virkelige økonomi er den mest direkte måde, at regeringen foretager beskæring af de offentlige udgifter, og samtidig opretholde skatteniveauet. Stigende afgifter vil også have samme effekt.

Såfremt det i stedet er ønskeligt at fjerne penge fra den finansielle sektor, kan centralbanken sælge finansielle aktiver, som den allerede ejer eller reducere bankernes adgang til lån i centralbanken.

De foreslåede tiltag til forøgelse og reduktion af pengemængden, er ifølge rapporten aktiviteter, som vil have lang større og hurtigere effekt på styring af den økonomiske aktivitet i samfundet, end den traditionelle styring gennem centralbankens regulering af rentesatserne. Samtidig vil indtægterne fra skabelsen af samfundets penge i det foreslåede system tilfalde centralbanken og dermed staten, hvor det i dag er de private banker, som gennem rente af udlån har indtægten.

Den konkrete implementering af et nyt pengesystem

Rapporten går derefter ind i en redegørelse for, hvordan et Full Reserve banksystem kan implementeres i Island. Hvordan den nuværende gældsbase pengemængde, udstedt af de private banker, over en periode kan konverteres til centralbank skabte penge, og hvilken indflydelse det vil få.

En meget interessant vinkel er, hvordan det vil påvirke forholdet til udlandet. Ifølge rapporten vil vedtagelsen af et nyt banksystem ikke ændre den måde, som den inter-

ationale handel fungerer på. En ISK vil stadig være en ISK i international sammenhæng. Ved at reformere banksystemet, vil en meget stor kilde til ustabilitet fjernes. Pengemængden kan vokse i harmoni med økonomien, og ISK vil være en mere stabil valuta end før. En sådan reform kan derfor bidrage til at gøre Island mere attraktivt for udenlandske investorer.

Med hensyn til den internationale valutaveksling, er strukturen af de betalingssystemer, der håndterer valutaveksling landene imellem, uafhængig af, om ISK oprindeligt er skabt af centralbanken eller af kommercielle banker. Processen for udveksling af ISK med udenlandsk valuta vil stort set være den samme som i det nuværende banksystem, og internationale banker, der ønsker at købe eller sælge ISK, vil ikke bemærke nogen forskel i den måde processen fungerer på.

Afslutning

Rapporten blev udgivet i marts måned 2015, og har siden været debatteret i Det islandske Alting, og har været præsenteret i en lang række lande. Det er usandsynligt, at der på Island gennemføres en finansiell reform som foreslået i rapporten, men den er medvirkende til at sætte fokus på et betændt system. Den påpeger fejl i det nuværende system, og den samler en række forslag, som forhåbentlig kan være til inspiration for en sund udvikling i en bæredygtig retning.

Det kunne være et ønske, at vores politikere i Danmark kunne få øjnene op for de elementer, som rapporten beskriver.

Den stigende ulighed drives frem af pengesystemet

Af Tune Revsgaard Nielsen, politisk koordinator, Gode Penge

Den stigende ulighed fortsætter med at være et af tidens største økonomiske udfordringer, men analyser, der berører området, gør sjældent mere end at redegøre for udviklingen. Selve kilden til den øgede ulighed

berøres sjældent indgående, og når den endelig gør, ses der ikke på den kæmpemæssige omfordeling af rigdom, der ligger indbygget i vores penge- og banksystem. En omfordeling som stifterne af JAK og økonomiske tænkere i samtiden var fuldt ud opmærksomme på.

Den økonomiske ulighed vokser stadig både på nationalt og internationalt plan. På det internationale plan findes udviklingen glimrende beskrevet af Thomas Piketty i Kapitalen i det 21. århundrede, der har været svær at komme uden om i de seneste år. Nationalt leverer bl.a. den danske tænketank Arbejdernes Erhvervsråd jævnligt rapporter og analyser, som påviser samme udvikling. Senest i en rapport, der kigger på udviklingen i den økonomiske ulighed internt i en række større danske kom-

muner. Forskellen på indkomster mellem de rigeste og fattigste bydele i de større danske kommuner, er generelt set fordoblet hen over de seneste 30 år.

Fælles for de fleste analyser af ulighed både herhjemme og internationalt er, at de har svært ved at påpege, hvorfra præcist roden til denne voksende ulighed skal findes, og hvordan udviklingen kan bringes til standsning. Mange faktorer er uden tvivl sammen om at skabe dette skred, men en væsentlig forklaring på det, skal uden tvivl findes i vores penge- og banksystem og måden hvorpå renten omfordeler rigdom fra den forgældede til den forgældende klasse - fra debitor til kreditor.

Det er svært præcist at måle og veje den effekt pengesystemet og dets øgede gældssætning har på udviklingen i uligheden, men nogle få ret signifikante tal kan under alle omstændigheder fortælle os, at effekten er stor.

I 2014 betalte den danske befolkning 200 mia. kr. direkte til bankerne alene i renter og gebyrer. Beløbet svarer til 10 % af det danske BNP, og hvis vi sætter denne udgift i forhold til nogle af de store poster på den danske finanslov, kan vi danne os et indtryk af, hvor mange penge det drejer sig om. Sundhedsvæsenet koster årligt den danske stat ca. 150 mia. kr., undervisningssektoren 125 mia. og militæret ca. 30 mia.

Af de 200 mia. kr. som bankerne hentede hjem fra den danske befolkning gennem renten, blev ca. 100 mia. kr. udbetalt som renter til de 'bedste' kunder, 50 mia. kr. som løn til bankernes ansatte og ca. 15 mia. som udbytte til bankernes aktionærer. 30 mia. kr. blev akkumuleret som rentebærende egenkapital.

Det kræver ikke mange år med en sådan udvikling, før omfordelingen af nationens velstand når et kritisk niveau, og udviklingen er ikke hjulpet ved det faktum, at den danske befolkning er den mest forgældede i OECD målt i forhold til disponibel indkomst.

For at forstå rentens effekt på udviklingen i den økonomiske ulighed er det imidlertid ikke nok blot at kigge på den enkelte husholdnings gældssætning. Man skal derimod lære at forstå renten som inkluderet i alle de priser, der betales som aktør på markedet. En lære som JAKs stiftere samt en række af tidens fremmeste økonomer havde gjort sig, og som de brugte til at henlede opmærksomheden på den magt som økonomiens kreditorer havde, og stadig har over samfundet og vores demokrati.

Hvad gør jeg, hvis jeg ikke ønsker at betale renter til bankerne, men derimod ønsker at leve fri for gældens åg? Hvis jeg vælger at bo til leje frem for at låne for at eje, må jeg nødvendigvis betale prisen for min udlejers lån. Når jeg køber fødevarer, må jeg betale prisen for købmandens gæld, og når jeg tager toget frem for at låne til købet af en bil, må jeg betale prisen på de Danske Statsbaners gæld. Selv hvis jeg skulle kunne købe mine tjenesteydelser hos producenter fri for gæld, ville jeg betale en pris hævet til det niveau, som producentens konkurrenter er tvunget til at tage, for at de kan servicere deres gæld. Man vil hurtigt nå frem til den konklusion, at man ikke har noget valg. Ønsker man at gøre brug af danske kroner til køb af varer og tjenesteydelser, betaler man renter til banker og bidrager således til den fortsatte omfordeling af ressourcer fra bunden af samfundet til dets top.

Over tid har pengesystemet og den øgede gældsætning og finansialisering af økonomien ført til en udviskning af de traditionelle klasseskel. Fra at økonomien i det 19. århundrede var domineret af jordejere, der kunne lukrere på jordrenten til senere at blive domineret af den industrielle kapitalist, er det i dag bankerne, der har taget om vores økonomi. Banken har forvandlet jordejeren til en udpint landmand, der i dag betaler hele 'hans' jordrente til banken, der har tiltvunget sig adgang til den

gennem samfundets og brugenes øgede gældsætning. Den industrielle kapitalist er forvandlet til den mellemstore erhvervsdrivende, der betaler renten på hans realkapital tilbage til banken i form af renten på penge.

På den måde ser vi også en opstået mangel i Karl Marx teori om udbytningen af arbejderne. Pludselig fremstår ejeren af jord og produktionsmidlerne ikke som andet end en ligestillet til arbejderne i anstrengelsen for at hente et tilstrækkeligt overskud hjem, til at kunne betale renter til banken. Ja praktisk talt lejer han jo egentlig blot hans jord og hans aktiver af banken. Jordrenten og renten på realkapitalen er blevet opslugt af bankerne gennem renterne på de penge, der skal formidle overskuddet på den reelle produktion mellem markedets egentlige aktører.

Denne moderne udbytning blev beskrevet af Silvio Gesell for præcis 100 år siden i "Die Natürliche Wirtschaftsordnung". Udbytningens årsager skulle ifølge ham ikke findes i ejerskabet af fabrikkerne, og udbytningen var ikke noget, der fandt sted på lønningskontoret. Det var derimod noget, der fandt sted i banken gennem den gæld som alle var tvunget til at betale renter på. Inklusiv 'kapitalisten' – arbejdsgiveren.

For igen at kunne modvirke væksten i uligheden må banksystemet reformeres. I stedet for at ende i spekulative finansielle aktiver må renteindtægterne for så vidt muligt recirkuleres tilbage ud i den reelle økonomi, hvor de kan løbe blandt husholdningerne og generere indkomsterne og arbejdspladser. De store banker må opdeles til mindre banker og fordeles ud over hele landet og ikke bare de store byer. Derudover er det nødvendigt med gennemgående gældssaneringer i det danske landbrug gennem opkøb af de brug, der er villige til at overgå til økologisk produktion og betale en fuld grundskyld til staten i stedet for afdrag til banken. På længere sigt vil der være brug for en pengereform, som den JAK og Gode Penge foreslår, hvor banker ikke længere vil være i stand til at skabe samfundets penge som rentebærende gæld, og hvor den primære indtægt fra pengeskabelsen recirkuleres tilbage ud i økonomien enten i form af skattelettelser, borgerdividende eller offentligt forbrug.

De store bankers økonomiske dominans og den ulighed og ustabilitet den har medført, er blevet til gennem politikernes og folkets ignorance og manglende indsigt. Den dag vi med klare øjne kan se med hvilke virkemidler og begunstigelser, bankerne har opnået deres særstatus, vil vi sammen sørge for at magtens kort blandes igen. Den naturlige økonomiske orden kan aldrig opnås gennem monopoler, tvang og forretningsmodeller bygget på forældede privilegier.

Hvilket slags samfund ønsker vi?

Af Eloneh Klit Malm, formand for JAK Danmark

Svaret på det kommer an på, hvilket slags liv vi hver især ønsker. Men uanset hvad, er der noget, som trænger til at blive ændret og for at få virkelige ændringer, der ikke bare er håbløse lapper og knopskydninger på nuværende systemer, er det umådelig vigtigt

med en sammenhængende vision for, hvor vi vil hen, og hvilket slags liv vi ønsker.

Hvis vi virkelig vil, kan vi skabe nye muligheder for vores samfund ved et stykke visionært arbejde, hvor der designes systemer, som understøtter, fremmer og prioriterer det, vi arbejder hen imod.

Det er især vores økonomiske tænkning, der er med til at fastholde både systemer og det enkelte menneske i gamle uhensigtsmæssige måder. Det nuværende system fremmer samlet set en skæv fordeling af magt og økonomisk rigdom – og dermed også afmagt, konflikter og fattigdom. Den ubalance er desværre også medskaber af frygt og mistillid, som igen er med til at fastholde mennesker og samfunds trang til, at beskytte den magt og rigdom de har opnået.

Det økonomisystem vi har, kan karakteriseres som en hensynsløs økonomi - og det kræver ændringer i vores værdier, kultur og bevidsthedsniveau at få et skifte til en hensyntagende økonomi, som prioriterer og understøtter det fælles bedste, og hvor man undgår at drive rovdrift på jord, dyr og mennesker.

Vi skal nå frem til at se vores omgivelser som havende en værdi i sig selv, som ikke afhænger af brugsværdien for os som mennesker. Et sådant skifte i vores tænkemåde vil betyde, at der vil være mange ting, vi som mennesker vil holde op med – og vi vil helt sikkert ønske at behandle jord, dyr og hinanden anderledes, end vi gør i dag. Det kræver et ændret fokus fra mig-mig-mig til fællesskaber og relationer, hvor vi bidrager med hver vores viden og erfaring og for at komme der til, skal vi som samfund justere vores værdier.

Det skifte er på vej, godt hjulpet af:

- Dybe kriser, som opstår med kortere og kortere mellemrum
- Mennesker der tager lederskab, og nye måder som fortælles og leves
- Sociale bevægelser
- Tillidsbaserede fællesskaber, hvor tanker bringes ind i dagligdags rammer
- Eksperimentel uddannelse

Det er sådan noget som CSA (community supported agriculture), fælles jordfonde, lokalvaluta, fødevarefællesskaber, naturgenopretning, intentionsdrevne fællesskaber og samfundsbanker der kan bringe fremtiden ind i nutiden og inspirere til samfundsmodeller, der understøtter en ny samfundsnyttig og tillidsbaseret vision.

Ved hjælp af nye visioner vil man kunne skabe et samfund, hvor det økonomiske og sociale liv vil være langt mere rodfæstet i lokalområdet. Mere produktion vil være lokal med kortere og mindre komplekse forsyningsstrukturer. Flere fødevarer vil komme fra samfundsstøttede landbrug og industri (CSA/CSI). Vi vil ønske at være mere lokalt bundet op og mere interesserede i langsigtede beslutninger. Familierne vil kunne leve tættere på deres arbejde med mindsket transportbehov og dermed arbejde mere, hvis de ønsker det. Der vil opstå et udvidet lokalt demokrati. Vi vil se ejerskaber af forskellig slags: lokalejede, forbrugerejede og medarbejderejede forretningsmodeller – nonprofithybrider – socialøkonomiske virksomheder. Disse modeller kan blive det normale, og vi vil gå fra at finde mening i forbrug til at finde mening i relationer og arbejde. Med mere tid og overskud til langsommere liv med plads til familie, uddannelse, fællesskab, nydelse og kreativitet.

Artiklen er inspireret af et foredrag af James Gustave Speth, som bl.a. har udgivet bogen "America the Possible: Manifesto for a New Economy"

Sommerhøjskole for samfundsnybyggere

uge 27 i Gjerrild *Af Karen Lumholt*

Vi vil genopfinde og nære livet i nærsamfundet, fordi nærsamfundet er det sted, hvorfra vi kan hente inspiration til en mere holdbar samfundsmodel.

Den fantastiske gamle bøg i Gjerrild, Svalebøgen, er et vartegn for byen

Vi har skabt en samfundsmodel, der skaber alt for mange syge, skrøbelige og marginaliserede mennesker. Men et oprør mod "hamsterhjulet" er ved at tage form overalt i samfundet. Nye bevægelser, både fast og mere løst organiserede netværk, titter frem. Mennesker er ivrige efter at undersøge, hvordan vi kan skabe et mere omsorgsfuldt samfund. Uge 27, den første uge i juli, vil vi bringe de ivrige, nysgerrige og visionære samfunds-nybyggere sammen i fire dage.

En af hovedspørgsmålene vi stiller på højskolen er: Hvordan skaber vi det sunde samfund? Et samfund med overskud til at drage omsorg for familie, venner og naboer? Et samfund med mere mangfoldighed?

Vi vil hente inspiration i de velfungerende og nyskabende nærsamfund såvel på landet som i byerne. Vore stikord er: Det udvidede naboskab, den udvidede familie, samfunds-diversitet og social bæredygtighed.

Eksemplets magt

I Lynæs ved Hundested har frivillige åbnet en restaurant, for at skabe rigtige jobs til fire syriske flygtninge. På Mors åbner den gamle smedje igen, befolket af pensionerede smede, der genopliver det traditionsrige og identitets-skabende håndværk. I Fuglebjerg på Midtsjælland går borgere, mikrovirksomheder og biblioteket sammen om at skabe udvikling for alle parter i UdviklingsHus Fuglebjerg. På Lolland og Falster har ildsjælene fra #lolland-falsterlovestorm taget genrejsningen af landsdelen i egne hænder. Nu flytter flere til Guldborgsund end fra.

Også i de store byer er der ægte folkelig mobilisering på vej. På Nørrebro i København er Medborgerne i gang med at bygge bro mellem trossamfund, fagforeninger, foreningsliv og nye frivillige. Engagerede borgere og kommunale ildsjæle er i gang med bydelsløft overalt i de store byer.

Det nye kommer nedefra. Der er tusindvis af eksempler på dette i øjeblikket. Men uden civilsamfundet sker der ingenting.

En ny form for velfærd

Overalt i samfundet råbes på mindre stat og mere samfund - mindre bureaukrati og mere omsorg. Det nye er, at mennesker ikke bare "kræver" dette. Vi gør det - vi er allerede i gang. Det er frivillige kræfter, aktive foreninger, nye iværksættere og de mest fremsynede og ansvarlige fra erhvervslivet, der sammen med kommunale ildsjæle og fonde driver forandringerne.

På sommerhøjskolen samler vi by og land. For hvad enten du er aktiv i byen eller på landet handler det om at bygge et bedre samfund med afsæt i styrkede nære relationer.

Initiativtagerne

Sommerhøjskolens forstanderskab er Karen Lumholt, journalist, foredragsholder, forfatter, talsmand for tænketanken Cura samt medstifter af Familiepolitisk Netværk; Mona Hvid, foredragsholder, personale- og landdistrikts-udvikler og direktør for Landliv a/s og Henrik Olsen, foretningsudvikler af 4. sektor virksomheder og direktør for den socialøkonomiske virksomhed Genvirk.

Forstanderskabet arbejder tæt sammen med Gjerrild by, som er indstillet som årets landsby. Mere info og tilmelding her: www.landliv.dk/sommerhoejskole-for-samfundsnybyggere/ og <https://www.facebook.com/groups/SamfundsNybygger/>

Hvornår: uge 27, mandag kl. 11 til onsdag kl. 10 - eller til fredag kl. 11, hvis man tager alle fire højskoledage med. De første to dage er der vægt på inspiration - de sidste to dage er der vægt på aktion.

Hvor: Sommerhøjskolens base er Gjerrild-Bønnerup Friskole.

Priser: 1.350 kr. for at deltage to dage og 2.150 kr. for at deltage fire dage.

Overnatning: Vælg mellem 6 prisniveauer eller gratis i shelters. Tjek mulighederne: www.landliv.dk/overnatningssteder-sommerhoejskolen-gjerrild/

DJURS – et komplementært betalingsmiddel

Af Doris Elisabeth Fischer

Onsdag den 10. februar 2016 blev der afholdt et info-møde om Djurs, et komplementært betalingsmiddel på Djursland.

Det var godt 50 mennesker fra omegnen, der fyldte lokalerne på Norddjurs Friskole for at høre om de nye tanker omkring regionale valutaer. Ved indgangen blev kroner vekslet til Djurs (endnu kun engangskuponer til selve aftenen) som kunne bruges til køb af lokal mad og drikke fra Smag i Ebeltoft.

Jens Thordal-Christensen, tidligere højskoleforstander fra Væksthøjskolen, bød velkommen og præsenterede ideen bag aftenens program.

Doris Elisabeth Fischer, (Systemisk Familie – og Organisationsopstiller, Forfatter, Højskolelærer) gav derefter et oplæg, hvor hun kom ind på, hvilke konsekvenser renters renter har på vores liv og vores økonomi. Hun pegede på de fordele et komplementært betalingsmiddel vil bringe til lokalområdet. I sit korte oplæg fortalte hun også, hvad der fik hende til at engagere sig i økonomi som ikke økonom. Vil man vide mere om det, kan man læse om det i en tidligere udgave af JAK bladet.

Simon Axel Haufe (Controller ved Jyllands-Posten, Cand. Merc. (Finance & International Business), Bachelor i Erhvervsøkonomi og Bæredygtighed, bestyrelsesmedlem

Gode Penge Aarhus) er en del af arbejdsgruppen omkring DJURS. Han præsenterede meget anskueligt ideen om komplementær valuta. Som økonom har han i flere år sat sig grundigt ind i vores pengesystem og regionale valutaer, og kunne svare på de mange spørgsmål der kom fra salen. Som han på et tidspunkt sagde: "I er helt fantastiske til at stille de gode spørgsmål." Og det endte også med, at de spørgende blev afbrudt, så den sidste oplægsholder kunne komme til.

Og det var Professor Walter Unterrainer fra Arkitektskolen i Århus, som viste med et eksempel fra landsbyen Langenegg i Østrig, hvilken positiv effekt etableringen af regional valuta havde på hele udviklingen af samfundet. Med foredrag og billeder af projektet Langenegg, fortalte han om processen med at implementere regionale betalingsmidler, med alle sine forhindringer og muligheder. Foredraget, der blev holdt på engelsk, var både humoristisk og fyldt med viden og erfaring. Alle nød at høre ham fortælle om et konkret eksempel og se på de billeder, han havde med fra projektet STOP i Langenegg.

Aftenen blev afsluttet efter rigtig mange spørgsmål. Der var en stemning af begejstring, interesse og håb. Og Djursgruppen, som indtil da var på 12 medlemmer blev større. I alt er der nu 28 medlemmer, der vil arbejde videre med projektet, og til næste møde i starten af marts bliver der stiftet en bestyrelse.

"Hvor var det spændende og velfunderet. I kunne jo svare på spørgsmålene. Var I kommet i min butik med en flyer om Djurs, ville jeg ikke have reageret, men efter den her aften kunne jeg godt tænke mig at invitere jer som oplægsholdere til vores næste møde i Handelsstandsforeningen. Jeg begynder at forstå det og vil gerne være med." (Citat fra en butiksejer i Grenaa som var med til Infoaftenen.)

Der er lavet en smuk hjemmeside omkring Djurs, hvor man kan læse mere om vores tiltag: www.betalmeddjurs.dk

Kampen for fair bidragssatser

Af Chresten Heesgård Ibsen

I februar modtog 470.000 kunder i Totalkredit et brev. I brevet stod, at bidragssatsen på deres lån ville stige. Bidragssatsen er den pris, kreditinstituttet kræver for at formidle kundens lån.

Det gjorde mig vred. For jeg forstår ikke, at Totalkredit igen skal hæve deres egen pris. Maija og jeg tog et fastforrentet 1,5 % 20 årigt lån med kurstab, fordi vi gerne ville sikre vores budget i mange år.

Hvad vi ikke opdagede, var at lånet var med variabel og indiskutabel bidragssats! For os betød det denne gang godt 20 procent forhøjelse af satsen. Det var simpelt hen unfair i mine øjne. Ikke mindst fordi vi ikke engang kan være sikret imod, at det sker igen. Eller komme ud af lånet uden at skulle betale en halv bondegård.

Jeg følte ikke, at jeg havde nogen gennemslagskraft overfor en gigant som Totalkredit med en endnu større gigant som Nykredit bag sig. Derfor oprettede jeg facebookgruppen 'Kritiske interessenter i Nykredit og Totalkredit', så vi kunne slutte os sammen og hjælpe hinanden med at klage.

Det gjorde jeg søndag den 21. februar. Samme søndag meldte Anders Sandbjerg Larsen fra Tulstrup ved Ikast sig ind i gruppen. Anders havde skrevet et åbent brev til Totalkredit og lagt det på facebook. Brevet blev delt 16.000 gange. Mandag var der 2.000 medlemmer af gruppen og 14 dage senere havde gruppen rundet 35.000 medlemmer. I dag ligger tallet på 40.800.

Samtidigt blev gruppen kaldt i samråd med Alternativet og Enhedslisten for at skrive et beslutningsforslag, Erhvervs- og vækstminister Troels Lund Poulsen indkaldte til møde med erhvervsordførerne fra partierne bag Finansiell Stabilitet, gruppen mødtes med Jyske Bank for at diskutere alternativer til Nykredit, ligesom foreningen Fair Bidragssats stiftedes den 10. marts. Medlemmerne klagede til pengeinstitutter og realkreditinstitutter, forbrugerombudsmanden samt Forbrugerrådet gik også ind i sagen. Der blev klaget til realkreditankenævnet. Gruppen satte desuden en indsamling af kreditlån i gang. Her samlede vi (og samler fortsat) kunders lån i en pulje, som vi kan tage med ud i forhandlinger for at finde alternative lånemuligheder. Den pulje er pt. på 7,2 mia. kroner.

Medierne har taget emnet op og den massive eksponering gjorde sagen højeksplosiv i begyndelsen af marts.

Jeg mener stadig, at bidragssatserne bør ruller tilbage. Det er primært det, gruppens 40.800 medlemmer og den nye forenings 6.500 medlemmer arbejder på. Alternativt er at finde løsninger til medlemmerne, hvor de føler sig fair behandlet. Om det bliver at finde en anden kreditløsning samlet, at skabe den selv, påvirke medlemsdemokratiet i Nykredit, lægge pres på Nykredits og Totalkredits samarbejdspartnere, skabe lovgivning der kan sikre realkreditkunder bedre i fremtiden, både nationalt og i europæisk sammenhæng, holde fokus på sagen i mange år frem eller noget helt tredje, det må tiden vise. Men sandsynligvis bliver det en god blanding af alle de muligheder, vi kan finde.

Meld dig gerne ind, hvis du vil støtte vores sag, eller læs meget mere om foreningen, på fairbidragssats.dk

Det rentefrie samfund

Af Sune Vadsholt Lyster, SAP-konsulent, cand.merc., medlem af repræsentantskabet for Folkesparekassen

JAKs ultimative mål har altid været, at arbejde og produktion skal finansieres gennem en rentefri, folkestyret samfundsbank, der udsteder sine egne penge – til gavn for samfundet. I JAK Bladet nummer 1, januar 2016, advarer underdirektør og cheføkonom i Finansrådet Niels Storm Stenbæk JAK imod dette: "Et samfund uden renter kan ikke fungere optimalt – hvis overhovedet". Det vil jeg gerne besvare.

Det rentefrie samfund med andelspenge

I 1931 havde almindelige mennesker været vidne til hyperinflation i Tyskland, Wallstreets sammenbrud, den internationale guldmøntfods endeligt og Nationalbankens afskaffelse af det faste bytteforhold mellem kroner og guld. Samtidig førte Nationalbanken en høj rente på udlån, mens borgere sultede og gik fra hus og hjem.

Derfor blev Landsforeningen JAK etableret med "det rentefrie samfund" som endemål. Midlet var at udstede "andelspenge" med sikkerhed i borgernes grundværdier. Andelspengene kunne lånes uden anden pris end en rente, der dækkede administrationsomkostningerne. Det kaldte JAK "rentefrihed".

JAK fik godt fat i især sønderjyder, hvor afregning mellem landmanden og andelsmejeriet visse steder skete i andelspenge. Derved sparede man sig selv og hinanden for Nationalbankens fordyrende rente.

Andelspengene blev afskaffet ved lov i 1934.

Renten i moderne økonomi

På samme tid søgte økonomer verden over efter årsagerne til, at krisen fortsatte. Det var ikke ligetil, for de klassiske lærebøger om jord, arbejde, kapital, produktion, salg og pengemængde rummede ingen klare svar.

I 1936 påpegede Keynes, at ethvert salg kræver en køber. Og krisen vedblev, fordi køberne udeblev. Ligesom produktion og salg skulle køberne altså også have en plads i lærebøgerne.

Rentesænkning blev et vigtigt redskab til at øge købernes aktivitet. For lavere renter gør det billigere at være køber. Renten kunne dog fortsat anvendes til at styre valutakursen. Siden oliekriseerne i 1970'erne fik renten også central betydning for forventningsdannelse og prisudvikling.

I dag anser økonomer verden over renten for et af Nationalbankens vigtigste redskaber til at sikre stabilitet.

En rentefri nationalbank

JAK er dog ikke ubetinget enig i rentens vigtighed. For selvom en sænket rente under en lavkonjunktur øger købelysten, så begrænser lavkonjunktur også beløbet, pengeinstitutterne må låne ud. Så rentesænkninger øger ikke nødvendigvis forbruget.

Et andet problem ligger i, hvad man forstår ved "at sikre stabilitet". Hvor eksempelvis USA's centralbank arbejder for stabil beskæftigelse, stabile priser og stabil vækst, skal Danmarks Nationalbank alene sikre en stabil vekselkurs til euroen: Når kronen har det bedre end euroen, skal Nationalbanken sænke renten. Har kronen det værre, skal Nationalbanken hæve renten. Denne fastkurspolitik påvirker købernes aktivitet i den forkerte retning og forstærker konjunkturerne i stedet for at stabilisere dem.

Nationalbanken kan heller ikke kontrollere bankernes lån til hinanden effektivt. På papiret kan Nationalbanken stille krav til bankernes solvens og likviditet. Men når bankerne køber egenkapital hos hinanden for penge, de låner af hinanden, øges både deres solvens og likviditet. Det udvander Nationalbankens styring. Bankerne overtager reelt pengeskabelsen, finansbobler opstår, og værdien af opsparing fra arbejde og produktion udhules.

For at bevare værdien af arbejde og produktion og mindske op- og nedture arbejder kræfter i JAK for, at Nationalbanken bliver "rentefri" og "får eneret til at skabe penge - såvel kontanter som elektroniske penge" (kilde: Syntesetanken, 2012: Bæredygtig demokratisk markedsøkonomi).

JAKs argumenter for en rentefri nationalbank ligner Japans nationalbanks "mission om at sikre et samfund, hvor der hverken er inflation eller deflation ... Både inflation og deflation skævvrider fordelingen af indkomst og formue i samfundet" (kilde: Bank of Japans webside). Denne mission har afstedkommet et stort set rentefrit samfund.

Det rentefrie samfund med kroner

Også for JAK er det rentefrie samfund mere end blot en idé. I 85 år har JAK skabt adskillige rentefrie lokalsamfund. De seneste 33 år har JAK især haft succes med Folkesparekassens netbank, mobilbank, boliglån, udlånsrente på lige nu 3,5 procent, sunde nøgletal, lav risikovurdering i brancheanalyser og god kundetilgang – også fra dele af landet uden filialer.

JAK appellerer til lønmodtagere og små virksomheder, som gerne vil belønnes for opsparing, kunne låne billigt og være fri for andres spekulation i deres penge. Med tilbud om rentefrihed og opsparing af lånemulighed tiltrækker JAK særligt mennesker, der hverken er tynget af formue eller gæld.

Vurdering

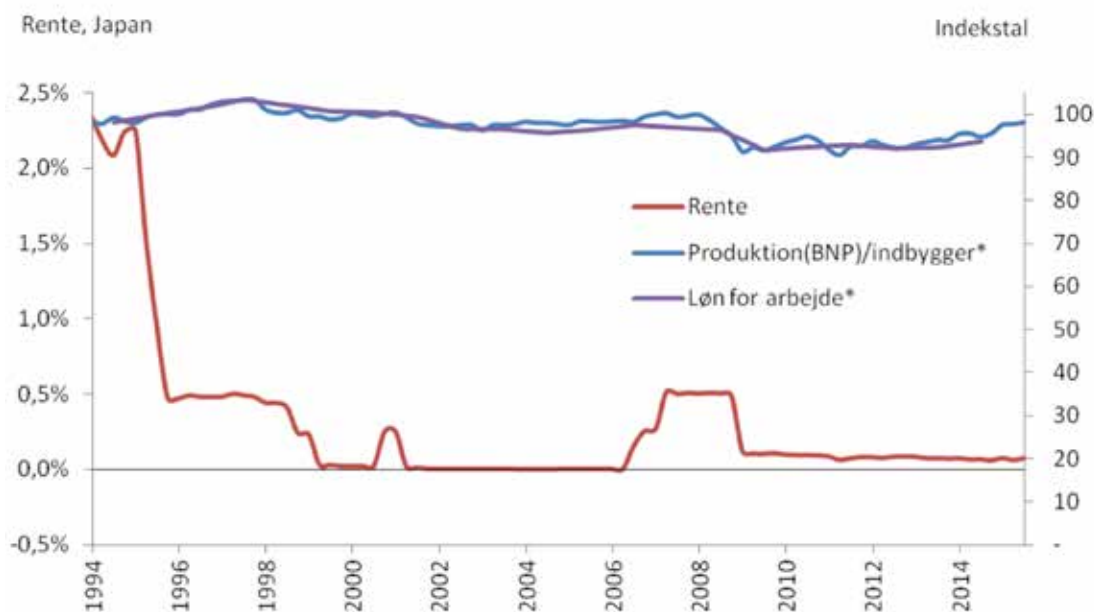
Så længe JAK praktiserer dette rentefrie samfund og undlader at trykke sine egne penge, ser jeg ingen faresignaler – snarere tværtimod.

Jeg støtter JAKs konstatering af, at samfundet fortsat mangler redskaber til at styre konjunkturer. Siden 1990'erne har jeg selv agiteret for, at EU's konvergenskrav om offentligt underskud skal gøres konjunkturfølsomt, og at opkrævning af grønne skatter på EU-niveau skal anvendes til at udligne konjunkturvariation mellem landene. I dag afventer jeg, om EU's snarlige "transaktionskat" bliver smidig nok til at dæmpe konjunktur- og valutaudsving.

En rentefri nationalbank er jeg mere betænkelig ved. Dels vil den være sårbar over for spekulation. For eksempel blev schweizerfranc'en på én dag i 2015 spekuleret i vejret med 30 procent, fordi Schweiz' nationalbank ikke havde en rente at sænke. Dels øger rentefrihed incitamentet til at sy opsparingen ind i madrassen. Dels forhæler rentefrihed virkningen af lønstop. For Japan har rentefrihed betydet stagnation i produktion og løn gennem to årtier.

Derfor er jeg fuldt tilfreds med, at JAK fortsat bruger sit krudt på at finansiere arbejde og produktion gennem rentefrie, folkestyrede pengeinstitutter for godtfolk, hvor få har for meget og færre for lidt.

Rentefri nationalbank i Japan gavner ikke arbejde og produktion.

1995 er anvendt som basisår (indeks 100).

Kilder: Bank of Japan (rente), Statistics Japan (løn), Federal Reserve Economic Data (BNP), Trading Economic (befolkning)

Renter - en ganske unaturlig ting

JAK Danmark har i årevis været beviset på, at renter IKKE er nødvendige. Samtidigt er renten den ene faktor, der alene flytter flest værdier i form af penge fra fattige til rige.

Af Chresten Heesgård Ibsen

Renter er muligvis en helt nødvendig pris for bankerne, når samfundet er baseret på vækst, som cheføkonom og underdirektør, Niels Storm Stenbæk fra Finansrådet skriver i sit synspunkt i sidste udgave af JAK Bladet.

Niels Storm Stenbæk skriver desuden, at et samfund uden renter ikke kan fungere optimalt - faktisk tvivler han på, at et sådant samfund overhovedet kan fungere. Til det skal straks nævnes, at Folkesparekassen og tidligere JAK Banken har praktiseret lån uden rente i mange mange år. Uden problemer.

Der er altid mulighed for at gemme penge i hovedpuden. Men i JAK sammenhæng er det normalt, at man sætter sin opsparing på en konto uden rente, og de penge kan så lånes af andre kunder. Ligeledes uden rente.

Stenbæk går ud fra, at prisen afgør efterspørgslen. Her mener han renten som pris på at låne penge. Så man med renten kan styre folks lyst til at låne penge. Når renten er høj, er det dyrt at låne penge, og så venter man med at købe nyt køkken, til man har sparet op. Når det til gengæld er billigt at låne, går man måske i gang med køkkenet for lånte penge.

Det er en slags systemtænkning. For i virkelighedens verden er der også en anden type mennesker. Det er dem, der sætter køkkenet i stand, når køkkenet er slidt ned. Det er mennesker, der kigger på de ægte værdier: De skifter ikke køkkenet, fordi renten er høj eller lav. De skifter, når der er behov for det. Ikke fra statens, samfundets eller vækst-økonomernes side, men fra deres eget.

Et samfund går ikke i stå, fordi vi ikke køber mere hvert år.

Det vil være der uanset hvad. Om finansministeriets og Finansrådets tal går den ene eller den anden vej, har ingen betydning for, om vi har et godt eller dårligt samfund. Renter er en unødigt måde at give spekulanter en mulighed for at tjene penge - uden at deltage i eller bidrage til samfundet. Renter flytter penge fra dem, der

ikke har så mange og derfor er nødsaget til at låne - de fattige - til dem, der har rigeligt og derfor har behov for at placere pengene et andet sted end i hovedpuden - de rige.

Renten er en mekanisme, der flytter penge fra de fattige til de rige, og bankerne lever af det.

Renten sikrer, at de fattige konstant skal løbe hurtigere og hurtigere for at tilbagebetale gæld inklusive renter til de rige, der til gengæld akkumulerer større og større formuer.

Renten er alene den faktor, der flytter flest værdier i form af penge fra fattige til rige.

Renten er helt unaturlig i et lige samfund. Den er menneskeskabt og gør penge til en helt anden ting, end penge egentlig var beregnet til. Rente har gjort penge til et spekulationsobjekt frem for at være et brugbart handelsværktøj, nemlig et neutralt vekselmiddel mellem ægte værdier.

Fra markedsøkonomi til symbiotisk økonomi

Af Martin Büchert Beck, *Almende – samfundsnyttig landbrug* (www.Almende.dk)

Et nu-billede af vores økonomiske verden

Klassisk økonomisk teori betragter mennesket som homo-oeconomicus, et oprindeligt af Adam Smith i 1777 beskrevet menneskebillede - en model, hvor menneskers handling tolkes ud fra en stræben efter egen nyttemaksimering. Denne model er siden hen brugt og lagt til grund for al mikro- men også makroøkonomi og har udviklet sig til den økonomiske liberalisme vi i dag kender på godt og ondt.

Kapitalisme og vækst bygger på konvertering af ressourcer til penge. Pengene er pålagt renter, derfor kræver markedsøkonomien, at denne konvertering foregår i takt med renterne og rentes rente, hvilket har ført til den umættelige væksttvang og dermed rovdriften på ressourcerne. Lehmann brødrene fik skylden for den såkaldte finanskrisen, men i bund og grund beror det vi oplever på, at der næsten ikke er noget socialt, kulturelt, naturligt eller spirituelt kapital tilbage, som kan forvandles til penge. Århundreder lang konstant pengeskabelse har gjort os så fattige, at vi ikke har flere værdier at sælge. Vores miljø og klima er ugenopretteligt skadet, vor jordbund er udpint, vores fiskeforekomster udtømt og naturens regenerationskraft, som skal uskadeliggøre det affald og giftstoffer vi udsætter den for, har nået sin øvre grænse. Vor kulturelle skat af sange og historier, af billeder og symboler er blevet plyndret og sat under ophavsret. Enhver tænkelig klog sætning er allerede blevet beskyttet som reklame slogan. Selv vores mellemmenneskelige forhold og evner er taget fra os og bliver igen solgt til os (facebook, google, m.fl.). Nu er vi afhængiggjort af penge. Der er snart ikke mere vi ikke betaler for, som vi førhen ikke har betalt for: mad, husly, tøj, underholdning, børnepasning og madlavning. Livet i sig selv er blevet et konsumgode. Vi sælger for tiden ud af de sidste goder vi er i besiddelse af, vores sundhed, biosfæren ja selv genomet på planter, dyr og mennesker bliver patenteret. Var det sådan vi havde forestillet os velfærdssamfundet? Tror vi stadig på at kapitalisme og markedsøkonomi vil hjælpe os til at opnå frihed og velfærd til alle?

Vi må konstatere at, markedsøkonomi i traditionel forstand, ikke formår at tilgodese en bæredygtig, økologisk og fair samfunds- eller verdensudvikling. Tværtimod er den i stigende grad årsag til udpining af ressourcer,

jord, dyr, biodiversitet og mennesker. Forskellen på rig og fattig er stigende i Danmark, i Europa og på verdensplan. Samtidig er spekulation blevet årsag til at mange mennesker sulter verden over. Det er i høj grad den kapitalistiske markedsøkonomi, som tvinger os til at gå en ikke-bæredygtig vej - i landbruget tvinger den økonomiske realitet os til at effektivisere, som oftest indebærer en konventionalisering af det økologiske landbrug, altså på bekostning af husdyrs velfærd, fødevarernes sundhed og menneskers velfærd. Som de finansielle strukturer er skruet sammen i dag har det ingen interesse i at tilgodese økologi, bæredygtighed og menneskers egentlige behov. Det er illusorisk at tro, at markedsøkonomien vil tilgodese en økologisk udvikling - det svarer til at overlade økologien til kemiindustrien.

Den sociale tre-grening

Rudolf Steiner beskriver i 1917 et nyt menneskebillede, som impuls og grundlag for en ny økonomisk, politisk og social handling. Den sociale tre-grening kalder han de tanker omkring en ny-ordning af politik og samfund. Denne impuls har adskillige mennesker med mange forskellige erhverv grebet og omsat til f.eks. det vi i dag kender som CSA (Community Supported agriculture) men også f.eks. de mange eksempler på dannelse af komplementær mønter verden over, tanker omkring basisindkomst m.v.

Steiner talte om "den sociale organisme", bestående af økonomi-, rets- og åndslivet.

1. Økonomi-livet (Wirtschaftsleben) omfatter alt fra produktion, cirkulation og konsum inkl. måden hvorpå vi handler med hinanden.
2. Retslivet regulerer de mellemmenneskelige forhold i form af overenskomster, kontrakter, love og aftaler.
3. Det tredje led er åndslivet, dvs. den åndelige kultur, som beror på det individuelle menneskes naturlige begavelse og tilegnede evner. Her handler det om at skabe en basis, hvorpå det individuelle menneske kan udfolde sine evner og ad denne vej komme til social fællesnytte.

En central tanke i denne model er, at det handler om et samfund, hvori der ikke er noget herskende centrum i form af en koordinerende stat og heller ikke nogen overordnet åndelig førerelite, således at de tre led, økonomi-, rets- og åndsliv balancerer hinanden relativt autonomt. Disse tanker har sine rødder i den franske revolution som fandt sted i slutningen af 1700-tallet. Lighed, frihed og broderskab var idealet.

Umuligheden i af nå dette mål dengang, sådan skriver Steiner, at man forsøgte at samle idealsamfundet i en abstrakt, teoretisk central enhed. Tværtimod kan en stabil social organisme kun opstå ud fra et levende samspil mellem de tre led. Således vil man nå idealet om en levende social organisme, hvis man evner at omsætte dette samspil med hensyntagen til lighed, frihed og broderskab.

Figur 1: Den tre-grenene sociale organisme

Åndslivet bør således skabes ud fra frihedskræfter, da enhver form for fremmedbestemmelse på sigt hæmmer individuel udfoldelse.

I **retslivet** skal menneskene styre sin respektive ret og pligt ud fra kræfterne om lighed, da alle mennesker er lige og enhver form for magtudfoldelse må ses som en diskriminering og forårsager privilegier.

Økonomi-livet bør skabes ud fra kraften af broderskab og dække virkeligt tilstedeværende behov. Orienteringen mod egen nyttemaksimering skaber økonomi-livets sundhed. I den forbindelse taler Steiner om nødvendigheden for dannelsen af symbioser ("Assoziationen" på tysk).

Symbiotisk økonomi („Assoziatives wirtschaften“)

Det symbiotiske princip i „broderlig“ handlen med hinanden står i modsætning til det konkurrenceprægede princip i nutidens markedsøkonomi, som drives af egoistisk profitmaksimering. Også socialistisk planøkonomi strider imod princippet om broderskab når det enkelte

menneske tvinges til opfyldelse af planmålet.

I symbioser slutter producenter, forhandlere og konsumenter sig sammen om at skabe en "udligning af interesser" på broderlig basis. De tjener som kommunikations- og bevidsthedsdannende organer i forbindelse med udviklingen af partnerskaber i måden man omgås hinanden på. Det er ikke love som regulerer fremstilling, cirkulation og forbrug af goder, men menneskene selv ud fra egen erkendelse og interesse. Der er altså tale om selvstyrende organer. For at træffe de rette fælles beslutninger indenfor disse organer, forudsættes at mennesket handler med fornuft og ud fra dets erfaring i det pågældende arbejdsfelt. Dertil kræves en ny indre orientering væk fra egenyttig gevinstmaksimering til fælles handling, hvilket dog ikke er noget der kan påtvinges.

Prisdannelse

Prisen er ikke længere kun resultat af udbud og efterspørgsel, prisen står ikke til disposition. De i symbiosen involverede parter må foreslå hvilket tiltag der bør gøres og hvilken omkostning det vil have. I sidste ende må der findes en udligning af de reale omkostninger og den målpris som er man har fundet frem til gennem social erfaring og fornuft for at på den måde at tilgodese fælles og individuelle behov og under hensyntagen til broderskabelig eksistenssikring. Den reale pris kan sammenlignes med driftsomkostningerne. Målprisen findes via fælles dialog indenfor symbiosen ud fra de rent faktiske erfaringer, produktions-, og livbetingelser.

Tilgang til kapital

Mennesker med evner skal gives råderum til frie initiativer for at evnerne kan komme i brug og dermed egentlig værdiskabelse kan finde sted til gavn for samfund og individ. Dertil bør begavede og evnende mennesker eller menneskegrupper have adgang til kapital for at kunne producere hensigtsmæssige goder til gavn for den sociale organisme (samfundet). Derfor må ejerskabsformer gentænkes og virksomheder og jord må af-kapitaliseres.

Værdien af arbejde

Den aktuelle udvikling i økonomien går i en arbejdsfjendtlig retning, fordi lønninger ses som omkostning. Egentligt burde arbejde ses som en del af udbyttet. Det mennesker yder sammen af arbejde i en virksomhed, bliver solgt på markedet og danner således virksomhedens fortjeneste (når øvrige udgifter er fratrukket) og burde igen fordeles mellem dem der har ydet arbejdet, dvs. skabt værdien. Det er dog imidlertid ikke meget brugt at dele hele virksomhedens fortjeneste mellem medarbejderne. Der findes jo eksempler på at medarbejdere kan erhverve andele i virksomheden, disse er dog skabt af rent økonomiske overvejelser med henblik på at stimulere motivationen blandt medarbejderne. Da lønnen og prisen på produktet hænger så tæt sammen, burde dette ikke kun være et internt anliggende i virksomheden, men

derimod en social proces mellem producent og konsument. Dermed burde hele diskussionen omkring løn være en samfundsmæssig diskussion.

Skat

Med henblik på inddragelse af skat burde indkomstskatten gentænkes. I en symbiotisk økonomi, hvor der søges at skabe en tre-leddet social organisme, vil de groveste uretfærdigheder i indkomstdannelsen automatisk søges at blive fjernet. En høj indkomst vil således være udtryk for et intensivt og udbytterigt socialt virke. Den egentlige udfordring opstår dog først i anvendelsen af pengene, dvs. når man bruger pengene lægges beslag på/kræves ydelser og dermed socialt arbejde af andre. I en symbio-

tisk økonomi passer en udgiftsskat derfor bedre end en indkomstsskat. Forskelle i afkrævning af socialt arbejde vil meget bedre kunne udlignes og uhensigtsmæssig brug af ressourcer begrænses. Man bør altså ikke straffes for at yde mere, men må afgive mere når man kræver mere.

I nedenstående tabel er der forsøgt at skitsere forskellene mellem 1) den fremherskende model markedsøkonomien, 2) planøkonomien, som jo også var udviklet som svar på social uretfærdighed og 3) den symbiotiske økonomi.

	Markedsøkonomi	Socialistisk planøkonomi	Symbiotisk økonomi
Menneske-billede	Man kan ikke stole på menneskets sociale færdigheder. Mennesket handler ikke fornuftigt, men egennyttigt. I markedsøkonomien kan mennesket få lov til at udfolde sin egoisme.	Mennesket har ikke tilstrækkelige sociale færdigheder. Fornuften er udgangspunktet, men ikke det fornuftige menneske selv. Mennesket udfylder og tjener en plan.	Menneskets myndighed beror på dets evne til selvstændigt at kunne skelne mellem ret og forkert, godt og ondt og evnen til at finde indsigt og erkendelse. Handling ud fra social indsigt og fælles bedste baserer på fornuft, hvilket er det frie menneskes maksime
Grundlaget for økonomisk liv	Personlig egoisme er drivkraften for økonomien. Individuel og social bevidsthed er ikke ønskeligt, da det fører til en svækkelse af denne drivkraft.	En gruppe mennesker – som regel et parti – planlægger fremtiden ud fra en rationel tænkning og udstikker retningslinjer for den enkelte.	At tage ansvar og sørge for andres velfærd hører til ansvarsområdet for hvert enkelt menneske. For at kunne fælde en omfattende social afgørelse, må sammenhængen mellem de enkelte dele i produktionen og konsumtionen analyseres.
Afstemme mellem enkelt- og fælles-interesser	Mekanismen af det afpersonaliserede abstrakte marked overtager opgaven at afstemme enkelt- og fællesinteresser med hinanden.	Den kollektive plan overtager denne afstemning, hvorved man går ud fra fællesinteresser, men resultatet bliver pligter for den enkelte.	I symbioser mødes producenter, forhandlere, konsumenter m.fl. regionalt eller i branchemæssig sammenhæng. Aftaler, associationer, samarbejdsaftaler m.v. danner grundlag for individuelle beslutninger.
Prisdannelse	Prisen dannes du fra udbud og efterspørgsel, samt konkurrenceforhold. Den enkelte må ikke have indflydelse på en retfærdig prisdannelse.	Den endelige pris er den politisk fastsatte og administrativt omsatte. Hvis ikke der indtræder væsentlige ændringer, er den nye pris ligesom den gamle. Dog eksisterer der parallelt også et sort marked.	Prisen selv står ikke til disposition. Der må findes en udligning mellem de faktisk opståede omkostninger og hvad der kan socialt og fornuftsmæssigt forsvares.
Konsekvenser	Det forlanges, at den enkelte underkaster sig markedets love. Disse gælder som rammebetingelser - nærmest som naturlov. Der opstår et forfalsket billede af frihed.	Det forlanges, at man underkaster sig den fastsatte plan, som bestemmer hvad der skal gøres. Dette opleves som direkte tvang.	Social retfærdighed opnås via aktiv medskabelse. Forbrugere betragtes ikke kun som brikker i økonomien, men ligeberettigede partnere. Mennesker bliver medansvarlige for forsyningssikkerheden, fødevarekvaliteten, bæredygtighed og udvikling af et ægte velfærdssamfund.

JAK Danmark på Christiansborg

Af Chresten Heesgård Ibsen

Mandag den 29. februar drog en lille delegation til Christiansborg for at mødes med to partiers finansordførere om JAK Danmarks arbejde.

Formand Eloneh Klit Malm, bestyrelsesmedlem Chresten Heesgård Ibsen og Uffe Madsen, som tidligere har siddet i Syntesetanken, og desuden sidder i bestyrelsen for JAK Sverige, tog til hovedstaden for at møde hhv. Josephine Fock, finansordfører fra Alternativet og Pelle Dragsted fra Enhedslisten.

Dagsordenen var at møde hinanden, lytte til partierens syn på rente, spekulation og et bæredygtigt samfund, ligesom de to ordførere lyttede og debatterede JAK Danmarks tanker om en økonomisk reform.

Josephine Fock og Alternativet

Vil gerne eksperimentere

Hos Alternativet fortalte Josephine Fock om partiets ønsker om at eksperimentere, om partiets planer om at etablere eksterne og interne arbejdsgrupper i forhold til at gentænke pengesystemet.

Hun nævnte de tre bundlinjer, som partiet vurderer alle nye lovforslag ud fra. Ikke blot den økonomiske, men nu også den sociale og den miljømæssige bundlinje.

Djurs og syntesetanken

Eloneh Klit Malm fortalte om JAK Danmark - både om værdier, tanker og alt fra vores kontakt med Gode Penge til den komplementære lokalvaluta en gruppe mennesker arbejder med at udvikle på Djursland.

Uffe Madsen gennemgik hovedpointer i Syntesetankens rapport fra 2012 og med de tanker, blev der snakket om visioner, drømme, praktiske løsninger og fremtidige muligheder.

Mødes igen på Folkemødet

Helt konkret blev der aftalt at mødes i forbindelse med Folkemødet 2016 på Bornholm samt at holde kontakt i de sammenhænge, hvor JAK Danmark er relevant ift. Alternativet. Med Josephine Fock og Alternativets åbenhed overfor eksperimenter i baghovedet blev der talt grundskyld, basisindkomst (borgerløn) og også Samfundsbankens placering i udkantsbyerne samt lokale styring vakte interesse.

Mødet varede en time og med til mødet var også Alternativets økonom, Kristoffer Glavind.

Finansordfører Pelle Dragsted, Enhedslisten

Efter mødet med Alternativet var det tid til at møde Enhedslistens finansordfører. Formand Eloneh Klit Malm, Chresten Heesgård Ibsen og Uffe Madsen skyndte sig ud af Christiansborg og over til proviantpassagen ved Rigsarkivet, hvor næste møde blev holdt umiddelbart efter mødet med Josephine Fock og Alternativet.

Det blev til en hyggelig debat om det lille sofaborde på finansordførers kontor. Her diskuterede en velforberedt finansordfører Pelle Dragsted gerne økonomisk reform. Også med et godt kendskab til JAK Danmark.

Han fremførte Enhedslistens tanker om regulering – herunder skat på finansielle transaktioner.

Igen blev der aftalt at mødes på Bornholm til Folkemødet 2016. Pelle Dragsted og Enhedslisten stillede sig i øvrigt til rådighed for at hjælpe med beregninger ift. Reformforslag eller hvis JAK Danmark får behov for at rejse spørgsmål i Folketingssalen.

Bestyrelsens beretning for 2015

Bestyrelsen bestod efter generalforsamling af Eloneh Klit Malm (formand), Jakob Mikkelsen, Lis Poulsen, Chresten Ibsen samt udpegede repræsentanter for Folkesparekassen: Kurt Poulsen og for J.A.K. Andelskasse Østervrå: Bo Nielsen.

Året 2015 har været et år med en ny formand og stor mødeaktivitet i bestyrelsen, hvor der er blevet arbejdet med flere forskellige fokusområder.

Blandt andet har vi på forskellig vis kigget på foreningen JAKs oprindelige værdier, og hvem vi er som bestyrelse. Denne organisationsudvikling har stået på over det meste af 2015 og fortsætter ind i 2016. Der har ikke kun været indadskuen, men også nye spirende samarbejder, som sandsynligvis kommer til at fylde mere i fremtiden.

Studiegruppe

I starten af året fortsatte JAK Danmark succesen med studiegruppe i Århus. Denne gang var emnet JAKs forslag til et økonomisk system, hvor der blev belyst forskellige aktuelle veje ud af den nuværende økonomiske situation - set ud fra JAKs idé om et rentefrit økonomisk system.

Folkemødet på Bornholm

JAK Danmark deltog på Folkemødet på Bornholm uden stand i 2015, men var inviteret til at holde oplæg på Retsforbundets stand. Der blev også holdt et kort oplæg på en af de offentlige talepladser, samt debatteret med andre organisationer, politiske partier og enkeltpersoner med interesse for ændring af det økonomiske pengesystem. Ellers blev folkemødet brugt til at snakke rente, spekulation og økonomisk frigørelse med en masse helt almindelige mennesker.

JAK Sverige

I efteråret var det 50 år siden JAK Sverige blev startet. Det blev omtalt i JAK bladet og Jakob Mikkelsen deltog fra JAK Danmark i et af de lokalarrangementer, der blev afholdt i Stockholm. Uffe Madsen har tilbudt at repræsentere JAK Danmark i det dansk/svenske JAK samarbejde, hvor der har været planer om en tænketank. Tænketanken er dog midlertidig udskudt, da al deres fokus i Sverige går til arbejdet med JAK Banken.

Lokalarrangementer

I januar afholdt JAK Danmarks Århus gruppe mødet "Pengene eller livet", hvor der blev holdt oplæg af Rasmus Hougaard Nielsen, Gode Penge og Niko Grünfeld, Alternativet. Der var godt fremmøde og spændende diskussion. Der har været forsøgt afholdt et par andre møder i Århus, som blev aflyst pga. manglende tilmeldinger.

Deltagelse i arrangementer

JAK Danmarks bestyrelsesmedlemmer har medvirket ved forskellige arrangementer, enten som oplægsholder eller på markeder. Blandt andet har vi deltaget på Væksthøjskolens marked og Grøn festival i Odder, begge steder i samarbejde med Folkesparekassen.

Andelskassen JAK Østervrå inviterede JAK Danmark til at holde oplæg ved indvielse af deres nye mødefaciliteter, hvor en del lokale JAK-interesserede mødte op og deltog i debatten.

Lokal valuta

JAK Danmark har i efteråret deltaget i nogle møder omkring mulig etablering af en lokal komplementær valuta på Djursland. JAK Danmark har primært deltaget som sparringspartner og observatør omkring arbejdsgruppen. Der har vist sig at være stigende interesse i Danmark for at arbejde med komplementære betalingsmidler. JAK Danmark har fået henvendelser omkring emnet, og har jo historisk set også en egeninteresse for området.

JAK Bladet

Vi synes selv, at JAK bladet bliver mere og mere relevant og interessant, med spændende artikler, som også læses af en del mennesker uden for JAK-kredse. Bladet er i 2015 udgivet 4 gange, hvor artiklerne kom flydende hurtigt til især de to seneste numre. Der har altså været en stigende interesse for både at skrive artikler til bladet og for at læse indholdet, når bladet udkommer.

De der skriver artikler har som regel også et stort ønske om at uddele bladet i deres kredse, hvilket i et mindre omfang har været muligt. Bladet er typisk også medbragt og uddelt ved arrangementer, hvor der er et interessefællesskab med JAKs værdier, i det omfang oplaget tillader det.

Redaktionsudvalget har i 2015 bestået af Lis Poulsen, Niels Erik Bach Boesen, Martha Petersen, Uffe Madsen, Jakob Mikkelsen og Eloneh Klit Malm

Elektronisk kommunikation

Samspillet mellem artiklerne i JAK bladet, udgivelse af dem på hjemmesiden og en yderligere deling af dem via nyhedsbrev og især Facebook har i den grad øget aktiviteten på vores sider. Vi er gået fra næsten ingen aktivitet til, at mange deler vores synspunkter og artikler fra JAK bladet med deres venner. Vi følger udviklingen og glædes over at så mange, ligesom os, synes at vores økonomiske struktur er vigtig at debattere.

Samarbejdspartnere

JAK Danmark deltog i diverse årsmøder og generalforsamlinger hos både Oikos, Fælleskassen, J.A.K. Andelskasse Østervrå, Folkesparekassen og Andelskassen JAK Slagelse.

Andelskassen JAK Slagelse

Andelskassen JAK Slagelse overgik den 5. oktober 2015 til Finansiell Stabilitet efter krav fra Finanstilsynet, hvorefter JAK Danmark som andelshaver fik besked om, at andelskapitalen på 20.000 kr. er tabt, og vi efter overtagelsen nu ikke længere er andelshaver. JAK Danmark, der årligt modtager bidrag afhængig af antal garantier, i form af kontingenter fra JAK pengeinstitutterne, mistede derved 14.850 kr., som ikke nåede at blive indbetalt. J.A.K. Andelskasse Østervrå og Folkesparekassen har dog understøttet JAK Danmarks arbejde ved i 2015 at indbetale lidt ekstra kontingent.

J.A.K. Fonden

Volmer Møller er faldet for aldersgrænsen på 70 år og er udtrådt af fondens bestyrelse. Jakob Mikkelsen er indtrådt som selvsupplerende medlem på denne plads.

For JAK Danmark er Eloneh Klit Malm udpeget til fondens bestyrelse. Der er endnu en bestyrelsesplads til JAK Danmark, den besættes på førstkommende bestyrelsesmøde i JAK Danmark. JAK Fonden har i 2015 modtaget en ansøgning fra foreningen Gode Penge om tilskud til

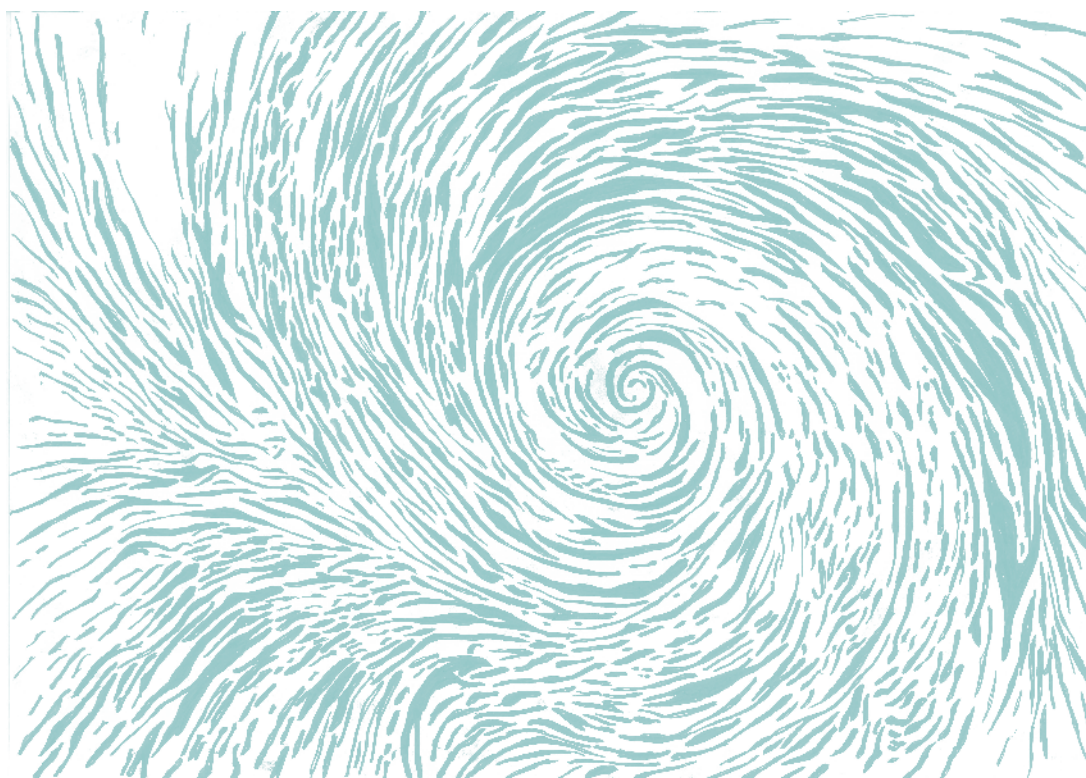
stadeplads på Folkemødet på Bornholm 2016. Der blev bevilliget 15.000 kr.

Fremtid

I den kommende periode vil vi i bestyrelsen have fokus på et aktivt bestyrelsesarbejde, hvor vi skaber et endnu mere solidt fundament for foreningens arbejde, hvor vi byder ind med hver vores kompetencer og samarbejder bredt med de mennesker og foreninger, der som os ønsker et anderledes og bedre økonomisk system.

Vi vil søge en tættere tilknytning til garantierne og medarbejderne i de tilbageværende JAK pengeinstitutter, men også med baggrund i JAK bevægelsens oprindelige værdier se mere på nye muligheder for udlevelse af disse værdier.

I praksis er der planer om deltagelse i Folkemødet på Bornholm, hvor vi har en stadeplads i samarbejde med Frie Bønder – Levende Land og Gode Penge. Derudover vil bestyrelsen arbejde på at holde et efterårsmøde, hvor nye og gamle JAK'ere kan mødes, høre om JAKs tanker og deltage i fælles debatter.

Resultatopgørelse for 1. januar - 31. december

	2015	Budget	2014
Indtægter			
Kontingenter fra medlemmer	142.862	150.000	147.525
Kontingenter fra pengeinstitutter	104.000	100.000	101.100
Gaver	3.000	0	27.000
Andre indtægter	0	15.000	0
Indtægter i alt	249.862	265.000	275.625
Udgifter			
Eksterne udgifter	122.499	143.000	176.807
Personaleudgifter m.v.	1.276	1.000	1.224
Udgivelse af JAK Bladet	77.456	75.000	61.335
Medlemsorientering	0	0	0
Småanskaffelser	0	0	0
Udgifter i alt	201.231	219.000	239.366
Resultat af foreningens drift	48.631	46.000	36.259
Resultat lokalgrupperne	-1.840	-1.000	744
Differense ved overførsel fra regionerne	0	0	-1.000
Tab andelsbeviser Andelskassen JAK Slagelse	-20.000	0	0
Ophørte lokalkredse	34.387	0	0
Resultat	61.178	45.000	36.003

Balance 31. december

	2015	Budget	2014
Andelsbeviser	19.000	21.000	23.000
Anlægsaktiver i alt	19.000	21.000	23.000
Udestående fordringer	4.750	0	4.575
Mellemværende med lokalgrupperne	74.939	244.000	0
Likvide beholdninger	742.362	585.000	677.940
Omsætningsaktiver i alt	822.051	829.000	682.515
Aktiver i alt	841.051	850.000	705.515
Egenkapital	675.380	623.000	614.200
Kreditorer	4.694	2.000	2.665
Lokalgrupper	74.939	137.000	0
Gaver til 70 års jubilæum	13.050	13.000	13.050
Periodeafgrænsning for kontingent/abonnement	72.988	75.000	75.600
Kortfristet gæld i alt	165.671	227.000	91.315
Passiver i alt	841.051	850.000	705.515

JAK Danmarks har afholdt årsmøde

Lørdag den 2. april 2016 i Sløngelsalen, Kulturhuset Skanderborg, Parkvej 10, 8660 Skanderborg

Af Lis Poulsen og Chresten Heesgård Ibsen

Formand Eloneh Gaia Klit Malm indledte dagen med en varm velkomst til de omkring 30 personer, der havde fundet vej til årsmødet. Da der var rigtig mange nye med, indledte formanden med kort at fortælle om, hvad JAK er, hvordan og hvorfor det opstod tilbage i 30'erne.

Inden forfatter og journalist Karen Lumholt gik i gang med sit oplæg blev Vårvisen af Sebastian sunget.

Karen Lumholt holdt oplæg om det, hun kalder "Det store regnskab". Hun opfordrede til, ikke kun at stille spørgsmålstegn ved det eksisterende, men også at skabe nyt. Hun pegede på de mange protestbevægelser, der blomstrer frem over hele Danmark og Europa, som dem der skal tage over, når det eksisterende system bryder sammen. Karen Lumholt nævnte initiativer, som den regionale valuta Djurs, hvis stifter Doris Fischer også deltog på årsmødet, og JAK Danmarks arbejde for alternativer.

Kapitalistiske økonomiske principper er den herskende ideologi, og hun mente, det var problematisk, at vi måler landets samlede succes i BNP (bruttonationalprodukt), for katastrofer og ulykker tæller ironisk nok opad i det samlede bruttonationalregnskab, ligesom at bureaukrati og menneskefjerne systemer nedbryder de gode relationer mellem mennesker og gør os mere ensomme end nogensinde.

Som eksempel på paradokset nævnte hun et citat, fra Lisbeth Pedersen fra SFI - Det nationale forskningscenter for velfærd. Lisbeth Pedersen sagde: "Vi er nødt til at opretholde vores arbejdsintensitet for at kunne levere de velfærdsydelse, der er behov for...!"

Netop det udsagn gik - ifølge Karen Lumholt - stik imod al menneskelig logik. Relationerne mellem mennesker er netop de mest betydende for et godt liv, og danskerne har i forvejen verdensrekord i fravær fra hjemmet. "Et standard forældrepar er tilsammen væk fra hjemmet 80 timer om ugen," fortalte hun.

Herefter satte Karen Lumholt medlemmerne til årsmødet i gang med at arbejde på nye ideer til at frigøre kræfter fra det nuværende system.

Hele vejen gennem foredraget var der livlig debat og gode spørgsmål fra de deltagende.

Efter en meget lækker frokost blev den ordinære generalforsamling afholdt.

Uffe Madsen blev valgt til dirigent og førte os fint igennem dagens punkter.

Der var 18 stemmeberettigede ud af de mødte 22 medlemmer.

Bestyrelsens beretning blev aflagt af Eloneh Gaia Klit Malm. Beretning er gengivet i sin fulde længde på side 21. Beretningen blev godkendt.

Lis Poulsen gennemgik regnskabet. Årsregnskabet for 2015 udviser et samlet overskud på 61.178 kr. Overskuddet foreslås tillagt egenkapitalen, der herefter udgør 675.380 kr. Regnskab gengives på side 23 i hovedtal, og kan rekvireres i sin fulde længde på sekretariatet. Regnskabet blev godkendt.

Eloneh Gaia Klit Malm gennemgik arbejdsplanen for det kommende år, hvor hovedvægten vil blive lagt på: Deltagelse i Folkemødet Bornholm 2016, afholdelse af JAK møde i efteråret, digitale platforme, nye og kommende medlemmer, nye kontakter og samarbejder.

Chresten Heesgård Ibsen fortalte om sammenhængen mellem artikler i JAK bladet, deling på Facebook og besøg på hjemmesiden, og betydningen af de digitale medier.

Budget for 2016 blev fremlagt med et lille budgetteret overskud på 4.000 kr. Arbejdsplan og budget blev godkendt.

Bestyrelsen havde stillet forslag om følgende tilføjelse til paragraf 5 stk. 2 i vedtægterne: Generalforsamlingen kan vælge op til to suppleanter til bestyrelsen. Suppleanter vælges for et år ad gangen. Forslaget blev enstemmigt godkendt.

Jakob Mikkelsen, der i 2015 blev valgt for en ny 2-årig periode, meddelte bestyrelsen i januar måned, at han ønskede at trække sig fra bestyrelsen. Lis Poulsen, der i 2015 blev genvalgt for en ny 3-årig periode, ønskede at stille sin plads i bestyrelsen til rådighed.

Eloneh Gaia Klit Malm foreslog på bestyrelsens vegne Lasse Fonager Hansen og Kurt Poulsen til nye bestyrelsesmedlemmer. De blev begge valgt ved applaus.

Til bestyrelsen blev Chresten Heesgård Ibsen genvalgt for en ny 3-årig periode.

Som suppleanter blev valgt Marianne Laursen og Jens Thordal-Christensen.

Bestyrelsen består herefter af formand Eloneh Gaia Klit Malm (på valg i 2017), Kurt Poulsen (på valg i 2017) Lasse Fonager Hansen (på valg i 2018) samt Chresten Heesgård Ibsen (på valg i 2019).

Suppleanter Marianne Laursen og Jens Thordal-Christensen (begge på valg i 2017).

Herudover er Bo Nielsen udpeget af Andelskassen JAK Østervraa.

Der var genvalg af Uffe Madsen som revisor.

En rigtig god dag blev afsluttet med sangen "Vi har her i Danmark en masse at gøre.." af Fr. K. Kristiansen fra JAK sangbogen.

Med Årskroner kan du nu låne til kun 3,5 %

Du ved sikkert, at dit indlån på rentefrie konti i Folkesparekassen konstant opsparer lånemulighed til dig i form af det, vi kalder Årskroner. Og at du med Årskroner har mulighed for at optage et Lavrentelån. Men ved du, hvor meget du har mulighed for at låne? Og hvad du kan bruge et Lavrentelån til?

I løbet af det seneste år har vi arbejdet målrettet for at gøre konceptet mere attraktivt og overskueligt for dig. Fremover vil du årligt modtage en opgørelse, så du kan se, hvor mange Årskroner du har opsparet og dermed, hvor stor din lånemulighed er. Når du læser dette, skulle du meget gerne have modtaget din første opgørelse.

Et Lavrentelån kan du bruge til præcis det, du vil. Bil, bolig, en rejse eller noget helt fjerde. 1.000 kroner på en rentefri indlånskonto i 1 år giver dig 1.000 Årskroner. Med en opsparing på for eksempel 100.000 Årskroner har du mulighed for at optage et Lavrentelån til 3,5 % på

- 100.000 kr. med afvikling over 2 år
- 50.000 kr. med afvikling over 4 år
- 20.000 kr. med afvikling over 10 år

Jo kortere tid, du kan afdrage lånet over, jo større beløb har du altså mulighed for at låne. Du betaler lånet tilbage med en fast månedlig ydelse.

Rentesatsen på Lavrentelån har vi netop sat ned til kun 3,5%. Renten er variabel og vi tilbyder lånet på sædvanlige vilkår efter en almindelig kreditvurdering. Du kan se et låneeksempel nederst. Har du ikke nok Årskroner til at dække hele dit lånebehov, kan du eventuelt supplere med et andet lån. Hvis du slet ikke har behov for et Lavrentelån, kan du overdrage dine Årskroner – eller en del af

dem – til en anden. For eksempel til et barn eller barnebarn eller en anden, der har behov for et billigt lån.

På vores hjemmeside kan du læse mere om Lavrentelån og prøve vores Årskroneberegner. Her kan du se, hvor meget du kan låne til 3,5 % med de Årskroner, du har. Kontakt os, hvis du har spørgsmål eller ønsker tilbud på et Lavrentelån.

Låneeksempel: Lavrentelån billån kr. 100.000 med afvikling over 7 år. Debitorrente: 3,55 %. Årlige omkostninger i % før skat (ÅOP): 5,5 %. **Beregningsgrundlag for ÅOP:** Samlet kreditbeløb kr. 100.000, løbetid 7 år, pantebrev, annuitetslån, kvartårlig rentetilskrivning, variabel rente. Etableringsomkostninger: 6.360 kr. Det samlede beløb, der skal betales tilbage: 120.033 kr.

Får du besked, når der er brev fra sparekassen? Hvis ikke, så tilmeld dig nu!

Gå ikke glip af vigtige dokumenter, som vi leverer til dig i netbank. Tilmeld dig beskedservice **nu**. Så får du fremover en SMS eller en e-mail, når der er **brev fra sparekassen**.

Log på netbank og følg vejledningen.

- Læs også:
- Årsregnskab 2015
 - Ebeltoft lukker
 - Repræsentantskabsmøde
 - Prioritetslån
 - Vi ved meget om penge i Danmark

Resultatopgørelse for 2015

(i 1.000 kr.)

	2015	2014	Afvigelse	Afvigelse i pct.
Renteindtægter	21.401	24.262	-2.861	-11,8
Renteudgifter	552	912	-360	-39,5
Netto renteindtægter	20.849	23.350	-2.501	-10,7
Udbytte af kapitalandele	3	42	-39	-92,9
Gebyrer og provisionsindtægter	13.394	11.400	1.994	17,5
Afgivne gebyrer og provisionsudgifter	683	555	128	23,1
Netto rente- og gebyrindtægter	33.563	34.237	-674	-2,0
Kursreguleringer	-1.420	-99	-1.321	1.334,3
Andre driftsindtægter	371	262	109	41,6
Udgifter til personale og administration	27.835	27.839	-4	0,0
Afskrivninger på immaterielle og materielle aktiver	790	871	-81	-9,3
Andre driftsudgifter	1.036	1.024	12	1,2
Tab og nedskrivninger på debitorer	1.247	1.126	121	10,7
Resultat før skat	1.606	3.540	-1.934	-54,6
Skat	324	798	-474	-59,4
Årets resultat	1.282	2.742	-1.460	-53,2

Balance pr. 31. december 2015

(i 1.000 kr.)

	2015	2014	Afvigelse	Afvigelse i pct.
Aktiver				
Kassebeholdning og anfordringstilgodehavender hos centralbanker	125.976	51.386	74.590	145,2
Tilgodehavender hos kreditinstitutter og centralbanker	4.337	42.005	-37.668	-89,7
Udlån	317.919	320.647	-2.728	-0,9
Obligationer	213.803	215.497	-1.694	-0,8
Aktier mv.	12.832	10.756	2.076	19,3
Aktiver tilknyttet puljeordninger	7.420	0	7.420	0,0
Materielle aktiver	13.279	14.835	-1.556	-10,5
Andre aktiver	5.201	4.322	879	20,3
Aktiver i alt	700.767	659.448	41.319	6,3
Passiver				
Gæld til kreditinstitutter og centralbanker	40.676	41.512	-836	-2,0
Indlån	531.440	501.036	30.404	6,1
Indlån i puljeordninger	7.420	556	6.864	1.234,5
Andre passiver	22.131	18.309	3.822	20,9
Hensatte forpligtelser	0	0	0	0,0
Egenkapital	99.100	98.035	1.065	1,1
Passiver i alt	700.767	659.448	41.319	6,3
Ikke balanceførte poster				
Garantier	142.791	105.471	37.320	35,4
Andre forpligtelser	18.581	16.993	1.588	9,3
Ikke balanceførte poster i alt	161.372	122.464	38.908	31,8
Sparekassens soliditet i procent andrager	24,1	24,3	-0,2	-0,8

Fremgang i kunder og aktiviteter

af direktør Martha Petersen

Folkesparekassens årsregnskab for 2015 udviser en fremgang i gebyr- og provisionsindtægter på 17,5 % Det skyldes en stigning i aktiviteterne omkring realkreditbelåning og et generelt stigende aktivitetsniveau som følge af tilgang af mange nye kunder.

Generelt kan konstateres, at regnskabet både har positive og negative tendenser. Sideløbende med den stigende aktivitet, er det lykkes Folkesparekassen at holde omkostningerne i ro. Dertil kommer lave nedskrivninger. I den anden retning trækker faldende renteindtægter og negative kursreguleringer. Folkesparekassen kan konstatere, at konkurrencen presser renteindtægterne. Når det gælder placering af overskydende likviditet, må sparekassen notere, at renten er negativ.

Resultatet

Driften viser et overskud på 1,6 mio.kr. før skat. Det ligger 1,9 mio.kr. under resultatet fra 2014, der var på 3,5 mio.kr. Ved årets begyndelse var der forventet et overskud før skat på 3,2 mio.kr.

Netto rente- og gebyrindtægter falder fra 34,2 mio.kr. til 33,6 mio.kr. Det er et fald på 0,6 mio.kr., hvilket svarer til 2,0 %. Heri indgår et fald i nettorenteindtægterne på 2,5 mio.kr., svarende til 10,7 %. Modsat er der en stigning i de aktivitetsbestemte indtægter, der er gebyr- og provisionsindtægter, på 2,0 mio.kr. Det svarer til en stigning på 17,5 %. Udgifter til personale og administration er uændrede fra 2014 til 2015. I 2014 var udgifterne 27,8 mio.kr., hvilket de også er i 2015. Ændringen er dermed 0%.

Folkesparekassen har en meget forsigtig politik for placering i obligationer. Der investeres derfor kun i obligationer med kort løbetid. Renten på disse obligationer er blevet negativ. Det har medført såvel lavere renteindtægter fra obligationer men også negative kursreguleringer på beholdningen. Der er i 2015 negative kursreguleringer på obligationer for 1,6 mio. kr. Dette beløb mangler, når Sparekassen skal gøre resultatet op. De samlede kursreguleringer, der også omfatter aktier og valuta, udgør -1,4 mio.kr.

Folkesparekassen har stort set uændrede nedskrivninger på udlån. De udgør 1,2 mio.kr. i 2015 mod 1,1 mio.kr. i 2014. Nedskrivningsprocenten er på 0,3. Det er et lavt niveau, hvilket kan tilskrives, at det generelt går bedre i samfundet.

Balancen

Udlån er faldet fra 320,6 mio.kr. i 2014 til 317,9 mio.kr. i 2015. Det svarer til et fald på 0,9 %. Indlån er steget fra

501,0 mio.kr. til 531,4 mio.kr. svarende til en stigning på 6,1 %. Udviklingen i ind- og udlån afspejler tendenserne i samfundet, hvor kunderne i vid udstrækning fortsat sparer op og afvikler gæld.

Balancen er øget fra 659,4 mio.kr. i 2014 til 700,8 mio.kr. i 2015. Det er en stigning på 6,3 %. Egenkapitalen er på 99,1 mio.kr. Den er forbedret med 1,1 mio.kr. i årets løb. Det kan henføres til konsolidering på 1,3 mio. kr. samt nettoindfrielse af garantkapital for 0,2 mio. kr.

Sparekassens solvensprocent er ultimo 2015 opgjort til 24,1 % mod 24,3 % ultimo 2014. Solvensbehovet er fastlagt til 10,4 %. Tillagt en lovpligtig konjunkturbuffer på 0,6 % giver det en solvensmæssig stødpude på 13,1 % - point.

Kunder og garantier

Folkesparekassen har i 2015 haft en nettotilgang af kunder på 458. Til sammenligning var der i 2014 en nettotilgang på 300 kunder. Folkesparekassen har pr. 31.12.2015 i alt 8.584 kunder. Heraf er 3.784 garantier.

Fremadrettede tiltag

Primo 2016 har Folkesparekassen iværksat en række tiltag for at øge udlånet, skærpe profilen og samtidig tilpasse sparekassen til det konstaterede fald i renteindtægterne.

For at øge udlånet og skærpe Folkesparekassens profil er det besluttet, at nedsætte rentesatsen på sparekassens kerneprodukt, lavrentelån, fra 4,5 % til 3,5 %. Alle kunder, der har haft indlån på en rentefri indlånskonto i Folkesparekassen, har mulighed for at låne til den lave sats. 100 kr. på en rentefri indlånskonto i et år giver mulighed for at låne 100 kroner til 3,5 % i et år. Dog altid ud fra en almindelig kreditvurdering. Låneformålet er underordnet.

Med henblik på at tilpasse Folkesparekassen til de faldende renteindtægter, er det derudover besluttet at lukke afdelingen i Ebeltoft og lade kunderne betjene fra afdelingen Århus. Sidste åbningsdag i Ebeltoft bliver den 27. april 2016.

Det fulde regnskab kan udleveres eller fremsendes ved henvendelse til Folkesparekassen. Regnskabet er også lagt ud på sparekassens hjemmeside. ■

Ebeltoft lukker

Det er besluttet at lukke Folkesparekassens afdeling i Ebeltoft og fremover betjene kunderne i Ebeltoft fra Aarhusafdelingen. Det har været en svær men imidlertid også en nødvendig beslutning set i forhold til Folkesparekassens fremtid.

En følge af beslutningen er desværre, at vi må sige farvel til medarbejderne i Ebeltoft afdeling. Det er beklageligt, da de har gjort en stor indsats for Folkesparekassen. Imidlertid har vi vurderet, at medarbejderne i Aarhusafdelingen vil kunne sikre kunderne fra Ebeltoft en fortsat god betjening.

Afdelingen i Ebeltoft holder åbent onsdage kl. 9.30-13 frem til sidste åbningsdag den 27. april 2016. De berørte kunder i Ebeltoft har modtaget brev med information om deres fremtidige tilknytning til Aarhusafdelingen. ■

Repræsentantskabsmøde

Folkesparekassen afholdt ordinært repræsentantskabsmødet den 12. marts i sparekassens lokaler i Silkeborg.

På mødet godkendte repræsentantskabet regnskabet for 2015.

Valg til bestyrelsen
Kurt Poulsen trådte ud af bestyrelsen mens Jørgen Bertelsen var på valg. Jørgen Bertelsen blev genvalgt og Normann G. Karlsen indvalgt som nyt medlem.

Efterfølgende konstituerede bestyrelsen sig med Mads Velbæk som formand og Heidi Hansen som næstformand.

Kurt Poulsen

Normann G. Karlsen

Repræsentantskabet er Folkesparekassens øverste ledelsesmyndighed og består af 46 personer valgt af sparekassens garantier. ■

Prioritetslån i Folkesparekassen

Et alternativ til dit realkreditlån med variabel rente

Folkesparekassens prioritetslån er et alternativ til dit realkreditlån. Ikke mindst hvis du i dag har variabel rente i form af F1, F2, F3 eller F4 og en belåningsprocent på 60-80 % af din ejendoms værdi (40-60 % i dit fritidshus). Prioritetslånet kan erstatte hele dit eksisterende realkreditlån, men du kan også bruge det i kombination med lånet.

Rent praktisk foregår det sådan, at når vi udbetaler lånet, opretter vi samtidig en indlånskonto, hvorfra ydelserne på lånet kan hæves. Indlånskonto og lån har samme rentesats, så renten på det indestående modregnes i renten på lånet. Det betyder, at du reelt kun betaler rente af nettogælden.

Renten på prioritetslån er variabel
2,15 % p.a. for lån med afdrag
2,65 % p.a. for lån med afdragsfrihed*

Renten på prioritetslån er højere end den, du betaler for et variabelt forrentet realkreditlån. Til gengæld sparer du bidragssatsen. Desuden er de samlede stiftelsesomkostninger lavere på prioritetslånet, end de er på et realkreditlån.

Med prioritetslån opnår du et fleksibelt lån i din bolig. Lånet kan altid indfries til kurs 100. Derudover har du mulighed for til enhver tid at indbetale et ekstraordinært afdrag på lånet og hæve beløbet igen omkostningsfrit, hvis du senere får brug for pengene.

Vi tilbyder prioritetslån fra minimum kr. 250.000 med en løbetid på op til 30 år. Lånet kan eventuelt etableres med afdragsfrihed i op til 10 år, hvor du i den afdragsfri periode kun betaler de løbende renter.

Vi yder dig lånet mod at få sikkerhed i ejendommen. Hvis du sælger boligen, skal lånet indfries.

Lyder prioritetslån som noget for dig? Kontakt din rådgiver og få beregnet, hvad der bedst kan betale sig for dig.

Tilbuddet gælder både nye og eksisterende kunder i Folkesparekassen ved omlægning af realkreditlån i privat ejerbolig i 2016. Lånet etableres med direkte pant. Rentesatsen er variabel og kan ændres med samme varsel som Folkesparekassens øvrige udlån. Indlån udover den aktuelle restgæld på lånet forrentes ikke. Der opspares heller ikke Årskroner på indlånet. Der kan ikke knyttes kort, betalingsaftaler eller andre former for betalingsmiddel til indlånskontoen. Folkesparekassen kan til enhver tid lukke for prioritetslån, hvis markedsbetingelserne ændrer sig væsentligt.

*** Beregningseksempel prioritetslån uden afdrag:** Lånebeløb 250.000 kr. med en pålydende rente på 2,65 % p.a. svarende til en debitorrente på 2,68 %. Løbetiden er 30 år. Årlige omkostninger i procent før skat (ÅOP) er 2,92 %. Samlede kreditomkostninger er 153.220,47 kr., og det samlede beløb, der skal tilbagebetales, er 403.220,47 kr. før skat. Månedlig ydelse før skat er 572,86 kr.

*** Beregningseksempel prioritetslån med afdrag:** Lånebeløb 250.000 kr. med en pålydende rente på 2,15 % p.a. svarende til en debitorrente på 2,17 %. Løbetiden er 30 år. Årlige omkostninger i procent før skat (ÅOP) er 2,45 %. Samlede kreditomkostninger er 102.225,11 kr., og det samlede beløb, der skal tilbagebetales, er 352.225,11 kr. før skat. Månedlig ydelse før skat er 978,41 kr.

Vi ved meget om penge i Danmark

I en undersøgelse af hvor god den finansielle forståelse er blandt mennesker verden over, har man stillet 150.000 personer i 148 lande fem spørgsmål om økonomi. Kunne man klare tre af dem, bestod man og blev kategoriseret som en, der havde finansiell forståelse. Det klarede 71 procent af danskerne. Dermed placerede Danmark sig på andenpladsen i undersøgelsen, lige efter Norge og lige foran Sverige.

Til sammenligning kom USA på en 14.-plads med 57 procent, der bestod, Japan på en 38.-plads med 43 procent beståede, og Italien på en 63.-plads med 37 procent beståede.

I bunden lå Yemen med 13 procent beståede og Albanien og Afghanistan, begge med 14 procent beståede.

Danskerne er nogle af dem i verden, der har bedst forstand på penge. Det viser en ny undersøgelse, som blandt andre Verdensbanken står bag.

Spørgsmålene drejede sig om inflation, rente, renters rente og spredning af investeringer. De var udformet, så de ikke gik på særlige produkter, men var almenyldige. Grundlæggende skulle de vise, om man var i stand til at træffe fornuftige økonomiske beslutninger.

På verdensplan bestod 35 procent af mændene og 30 procent af kvinderne.

Tankevækkende er det også, at mens der i de udviklede lande var en tendens til, at flere ældre end unge bestod testen, var det omvendt i udviklingslandene. Her kommer altså nye generationer frem, der har bedre finansiell forståelse end deres forældre.

Undersøgelsen er gennemført i samarbejde mellem Standard & Poor's, Gallup, Verdensbanken og et universitet i USA.

ØKOlån 4,5 %

Mangler du finansiering til et projekt, der gavner miljøet?

Det kan for eksempel være opførelse af solcelleanlæg, lavenergivinduer, masseovn eller vandrensningsanlæg.

Læs mere om ØKOlån på folkesparekassen.dk/økolån

Vi har også
Grønt energilån,
Grønt boliglån og
Grøn byggekredit

Læs mere om grønne lån og
se aktuelle rentesatser på
folkesparekassen.dk

Beregningseksempel ØKOlån: Lånebeløb kr. 250.000. Løbetid: 7 år. Debitorrente: 4,58% p.a. Årlige omkostninger i % før skat (ÅOP): 6,10% p.a.
Beregningsgrundlag for ÅOP: Annuitetslån, kvartårlig rentetilskrivning, variabel rente. **Sikkerhed:** Ejerpantebrev kr. 250.000. **Omkostninger til etablering:** kr. 12.410. **Samlet beløb, der skal betales:** kr. 306.219. Tilbydes efter almindelig kreditvurdering. Tilbuddet er gældende indtil videre og Folkesparekassen kan ved ændring i markedet når som helst ændre eller stoppe tilbuddet. Lånet kan ikke anvendes til indfrielse/nedbringelse af eksisterende lån i Folkesparekassen. Din NemKonto skal være registreret hos os.

Et bæredygtigt valg

folkesparekassen.dk • [f](https://www.facebook.com/folkesparekassen) /folkesparekassen

Aarhus ☎ 86 13 51 00 • Odense ☎ 66 11 22 31 • Silkeborg ☎ 86 81 16 11

 **FOLKE
SPAREKASSEN**

kommunikation
og ord omtale
er redigering
skrivearbejde
er interview
intern
1 ord eksterne
magasiner
tysk facebook
anding design
tale blogging
youtube viral
markedsføring
meddelelser
journalist web
kommunikation
storytelling
reklamestrategi
industriekster
kommunikation
planlægning
og artikler

weblogs youtube viral i
flash mobs reklame mail
nyheder pressemeddelelser
ord nyhedsopdatering ko
web pr
kriseko
webrekl
journal
storyte
presses
omtale
industr
vejledn
erhverv
vervsny
freelan
pressef
artikler logo design v:
plakater brochurer hjer
mailreklamer Google Go
AdWords Google seo omt

**Bedre og mere
omtale af
din virksomhed**

chib pressebureau

klik www.chib.dk
ring: 31 65 01 89

Beplantning – Træpleje – Beskæring
– Fældning – Hegn – Rådgivning
– Pleje og vedligeholdelse

**Anders Matthiessen
Anlægsgartnerfirma**

Skudehavnsvej 17 A
2100 København Ø
Tlf. 35 26 70 38

Wildersgade 51
1408 København K

Tlf. 3295 9403 Fax. 3295 9409
Mobil 2120 9404
E-mail: elmebech@elmabech.dk

Henning Bech Frederiksen
Rådgivende Civiløkonom, HD

**Billige lån til
bæredygtige formål**

Kontakt Folkesparekassen
eller JAK Andelskasse
Østervrå, for at høre
nærmere om
ØKOlån.

Bestyrelse og sekretær er klar til et nyt år for JAK Danmark. (Se referat fra årsmødet på side 24).

JAK pengeinstitutter

Folkesparekassen, Silkeborg

Herningvej 37,
8600 Silkeborg
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Tlf.: 86 81 16 11/Fax: 86 81 13 75
Åbningstid:
mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparekassen, Odense

Dalumvej 11,
5250 Odense SV
Tlf.: 66 11 22 31/Fax: 65 91 62 31
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Åbningstid:
Mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparekassen Aarhus

Frederiks Alle 43, 8000 Aarhus
Tlf. 86 13 51 00/ Fax 86 18 03 08
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Åbningstid:
Mandag – fredag kl. 10.00 – 16.00
Torsdag kl. 10.00 – 17.30

Folkesparekassen Ebeltoft

Østeralle 8 A
8400 Ebeltoft
Tlf. 86 34 09 00/Fax 87 52 53 64
www.folkesparekassen.dk
E-mail:
info@folkesparekassen.dk
Åbningstid:
Mandag – onsdag kl. 9.30 – 13.00
Torsdag kl. 9.30 – 18.00
Fredag kl. 9.30 – 12.00

JAK Andelskassen Østervraa

Vrængmosevej 1, 9750 Østervraa
Tlf.: 98 95 20 88 / Fax: 98 95 20 31
www.jak-oestervraa.dk
E-mail: jakjak@mail.dk
Åbningstid:
Mandag kl. 9.00 – 12.00
Torsdag kl. 13.30 – 16.00
Telefonisk henvendelse alle hverdage mellem
9.00 – 12.00

JAK Fonden

En fond der virker for JAKs tanker

- Rentefrie lån
- Fremme af humanitet, tolerance og næstekærlighed i teori og praksis

Donationer til fonden kan ske på mange måder. Bl.a. andels/garantibeviser der vil kunne udnyttes til at yde lavtforrentede lån til unge mennesker under uddannelse

www.jakdanmark.dk JAK på nettet

På "www.jakdanmark.dk" kan du få oplysninger om JAK DANMARK og JAKs lokale aktivitetsgrupper samt om JAK pengeinstitutterne. På Facebook kan du "synes om" JAK DANMARK - og her få de nyeste opdateringer om aktuelle begivenheder!

JAK DANMARK er talerøret over for offentligheden om bevægelsens langsigtede mål: Gennemførelse af det danske folks økonomiske frigørelse ved oprettelse af en rentefri samfundsbank. JAK DANMARK udgiver JAK bladet, der stiller tidens økonomiske problemer under debat og anviser nye veje og midler til at løse problemerne. De lokale aktivitetsgrupper i JAK varetager på det lokale plan oplysningsarbejdet om JAKs ideer om det rentefri samfund og støtter det til enhver tid værende praktiske arbejde. JAK pengeinstitutterne arbejder som et alternativt tilbud inden for den danske lovgivnings rammer på baggrund af JAKs ideer om et rentefrit økonomisk system. JAK pengeinstitutternes væsentlig-

ste kendetegn er, at de er til for brugerne. Kernen i deres virke er en »rentefri afdeling«, hvor rentefri indlån giver mulighed for lavtforrentede udlån.

JAK kan ikke løse denne store opgave alene.

Vi indbyder derfor til en dialog med andre bevægelser, foreninger og organisationer – ligesom JAK opfordrer ethvert menneske til at overveje, om der er brug for tanker om økonomisk og menneskelig frigørelse.

JAK viser en vej og indbyder til samarbejde herom.

Medlemskab af JAK Danmark. Abonnement på JAK bladet

JAK Danmark – for menneskelig
og økonomisk frigørelse – ikke ved vold
– ikke ved kunstgreb – men ved jævn
sund fornuft.

Undertegnede ønsker at tegne medlemskab af
JAK Danmark og/eller abonnement på JAK bladet:

Sæt kryds ved det ønskede

- kr 400,00 for medlemskab af JAK Danmark, incl. JAK. bladet
- kr 225,00 for medlemskab af JAK Danmark, excl. JAK bladet
- kr 225,00 for pensionister, incl. JAK bladet
- kr 225,00 for studerende, incl. JAK bladet
- kr 200,00 for abonnement på JAK bladet uden medlemskab

Navn

Adresse

Postnr. og by

Dato